

ԾԱՂԻԿ ԿԵ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՆ ԵՐԵՐԸ: — Հո-
տը 40 փարա:

Բաժանորդագրին ԿԱՆԻՍԻԿ — Պոլսոյ համար տարե-
կան 45 դրշ: վեցամսեայ 23 դրշ: եռամսեայ 12 դրշ: —
Գաւաւագ համար տարեկան 50 դրշ: վեցամսեայ 26
դրշ: եռամսեայ 14 դրշ:

Ռուսոյ համար տարեկան հինգ րուբլի: Ուրիշ եր-
կիրներու համար 12 ֆրանք:

Գաւաւներէն գրաշմարտ զի՞թ կ'ընդունուի:
Միայն երեք թիւ տպագրիկ կը զրկուի: այնուհետեւ
բաժանորդագրին չը վճարողը կը դադրի թերթը ընդու-
նելէ:

Մանուցման տողը 2 դրշ:

40 փարա

Ազգային, Քաղաքական եւ Գրական

40 փարա

ԾԱՂԻԿ

Լ Ր Ա Գ Ի Ր

ԾԱՂԻԿ Ի ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԱՄԷՆ ԳՐԹԻ ՀԱՄԱՐ ՊԷՏԱՔ Է
ԳԻՄԵԼ:

Առ ՏՏՈՐԷՆ-ՀՐԱՊԱՐԱԿԻՆ ԶՈՎՆԱՆ Գ. ՓԱՍՏԱՄԵԱՆ:

Պօլսոյ, Էսկի-Ջապթիէ, Պէրպէրեան Տպարան

در علیہ اسکی ضبطیہ زقاعندہ بر بریان مطبعہ سندنہ

بالا قشيان حووان

HOVNAN PALACACHIAN

Rue Esski-Zabtié, Imprimerie N. Bérbérian

CONSTANTINOPLE

ՆՈՐ ԵՐԶԱՆ — Ա. ՏԱՐԻ. ԹԻՒ 20

ՇԱԲԱԹ

26 ՅՈՒՆԻԱՐ 1891

ԵՐԿՈՒ «ԾԱՂԻԿ»ՆԵՐՈՒ ԱՌԹԻԻ

Բարեկամ,

Նոր տարին մեր գրական ասպարիզին վրայ
կը բերէ նոր Մաղիկ մ'ալ. այժմ ունինք մէկ
մարածին տեղ երկու թարմ. դուն Մաղիկ,
ան Մաղիկ. զարմանալի՜ զուգադիպութիւն:
Եթէ լսուի, ինչպէս կրնայ ըսուիլ, «Հասկը-
ցած Մաղիկը չէ», զո՞վ հասկնանք, զքե՞զ թէ
զանի: Ես տրամադիր եմ աւելի զքեզ հասկը-
նալու, զի անուանակիրդ ծանօթ ծաղիկներէ
տարբեր բան մը կը թուի, առաջին ծիւր, զոր
տեսնենք, համարելով յաջորդներուն նմոյշ:
Անիկայ աւելի գիտութեան տունն է մի է քան
թէ ծաղիկ, Պէրպէրեան պարտիզին մէջ բու-
սած և ճարտար ձեռամբ պատու աստուած,
կոկուս՝ ու կոճոպուած, և արդ իսկ տակա-
ւին ոչ աննեցուկ, թէպէտ պատու ծննդա-
վայրին: Բայց այլ է Պէրպէրեան վարժարան,
այլ է Պէրպէրեան տպարան, այս ալ զուգա-
դիպութիւն մը. հոս կը տեսնէ նա քու թեր-
թը և կը յիշէ ծաղիկ մը առաջ եկած լինելը,
կը սիրէ քու անունդ և անով կ'ուզէ նուիրել
իւր պտուղը Մանկանց: Այս իւր համատու-
թեան է վերագրելի, մինչ իրօք կը ներկայա-
նայ իրրեւ Պէրպէրեան եռակարգ մի վառ-
ժարանի: Տարրական, Միջին և Բարձրագոյն:
Իւր տեսակին մէջ եզակի, այնու զի դասերը
չարաթիւ մէկ անգամ պիտի տրուին, մի տը-
պեալ տեսարակի մէջ ամփոփուած, ստատու-
թեամբ կարողագոյն օժանդակներու: Մաղ-
թենք իրենք լիովն յաջողութիւն: Սակայն ի
դիւրութիւն ձեր ընթերցողաց, փափաքելի
է որ անոր թերթը կոչուէր՝ գոնէ փոքր տար-
բերութեամբ մը՝ Մաղիկուհի, կրթական նիւ-
թերու առաւելութեամբ՝ ոչ անպատեհ: Ինչ
որ ալ լինի, ըստ իս, լաւ ևս լինէր եթէ ե-
րեք կարգի բաժանեալ ուսանողք ունենային՝
իւրաքանչիւր իրեն յատուկ մի տեսք. զատ
դաս՝ զատ դասարան, զատ դասատետր՝ ե-
րեք շարքով անգամ մը ստանալի պարբերա-
բար: այսպէս իւրաքանչիւր ամբողջ մը
կ'ստանար, և բաւական ժամանակ կ'ունենար
իւր բաժինը լաւ սերտելու:

Դիցուք թէ մինչեւ աստիճան մը յարգուի
այս կարծիք և միայն առարկուի թէ ժամա-
նակի միջոցը կարի անջատ լինի: Լա՛ւ, բայց
միթէ չէ՞ կարելի որ համախոհութիւն մը գո-
յանայ կրկին ազգօգուտ Մաղիկանց միջև,
որով նա ստանանէ Միջինն ու Բարձրագոյնը՝
փոխն ի փոխ կիսամսեայ չըջանաւ, և քեզ թո-
ղու Տարրականը, որուն նուիրեա շարքով ական
թերթի յատուկ մի մասը: Այսպէս կը լինիք
համախոհեղ՝ համագործ և համերաշխ, և
անշուշտ աւելի «Համով Հոտով»: Բայց եթէ
այս առաջարկը մերժուի, ոչինչ արգելու ըզ-
քեզ ինքնին այսպիսի աշխատութեան մը ձեռ-
նարկելու: Ազգային Մաղիկոյն պաշտպան հան-

դիսացող մը ո՛չ ապաքէն պարտաւոր իսկ է
հոն տեղի ծաղիկներուն իւր խնամքը չզա-
նալ, (1)

Դիցուք թէ հաւանեցար. — Օ՛ն ուրեմն,
գործք փոքրիկ ստահակներու, և սիրունիկ
փոքրիկ օրիորդներու հետ է. ամէն ալ հին-
գէն-ինը տարեկան. փոքրագոյնք տակաւին
իրենց մայրիկներուն քովին են: մինչև 10 և
15 տարու եղունքը միջին կարգի կը վերա-
բերին. դու անոնց հետ գործ չունիս. միայն
փոքրագոյններուն համար քիչ մ'աւելի պիտի
հոգնիս, զի առտնին՝ դաստիարակութեան
թերին ալ առ մեզ մանկավարժք պարտին
լնուլ: Բայց ի՞նչ ընենք: Փոքրիկ մանկանց
դաստիարակէ ալ կը պահանջուի հարկաւ գի-
տութիւն, բայց աւելի բան մ'ալ, այն է ան-
չա՛փ երկայնմտութիւն: Քանի որ երթադու-
թեամբ կը խօսինք, խնդրեմ քիչ մ'ակամջ
տուր խօսքիս:

Եթէ տակաւին հասակդ չը ներէր իրրեւ
զուարթ մեծ-հայրիկ մ'ընտելանալ այդ փո-
քրը հակներուն հետ, եղիր երէց աղբարիկ
մը կրտսերագունից, որոց անմեղութիւնը կը
ներէ պատուաբուրի մէկ յարկի ներքեւ իրրեւ
եղբարք և քորք: Եթէ աշակերտներդ փոք-
րագոյնք են, պաշտօնդ մեծագոյնն է իրրեւ
դաստիարակ: Եթէ սերմանողը լաւ չը սերմա-
նէ, հնձողը չունենար երբէք լաւ հունձք:
Կրթութեան արտին դու ես սերմանող մշակ:
պաշտօնիդ կարեւորութեան զգացումն ունե-
ցիր, որպէս զի լաւ կատարեա զանի, և պատ-
ւով կատարես:

Արդարեւ մեծ հանձարներու համար աւելի
գիւրին է Տէքարթայ, Բասթալի ոճով խօսիլ
հասուններու, քան թէ փոքր չափով և փոք-
րիկ կշռով խօսիլ մատաղներու՝ Ֆէնէլոնի ո-
ճով: Այս մեծ տաղանդք հարկաւ չեն պա-
հանջել թաղային վարժարանաց ուսուցիչնե-
րէն. բայց գոնէ նախակրթիչ մանկավարժք
կրնան ուսանիլ վերջինէն թէ իրենց դեռատի
աշակերտներուն հետ պէտք է խօսակցին մա-
նաւանդ. քան թէ խօսին անոնց, և այն մի
միայն այն առարկայից վրայ զորս կրնան ա-
նոնք տեսնել և շօշափել իսկ: Ոսից թերին
այժմ փոքրիկ գծագրութեամբք լնուլ սովո-
րական եղած է, զի այս հասակի տղայք մար-
զին աւելի աչքով և ականջով քան թէ գիր-
քով. անոնց համար գրուած խրատներ պէտք

(1) Այո՛, միայն թէ երբ միջոցները ներեն երես,
Յոյանի է թէ Մաղիկը սկսած եմք հրատարակել իրրեւ
Ազգային, Քաղաքական և Գրական շաբաթաթերթ:
չեմք կարող նորա մի բաժինը մանկանց ընթերցանու-
թեան յարմար գրուածքներու կամ դասերու յատկացը-
նել: արդէն իսկ սկսած եմք կարի անձուկ զգալ մեր
թերթին ծաւալը՝ մեր գծած ծրագրոյն համար: Լաւա-
գոյն էր առաջարկել մանկանց յատուկ թերթի մը հը:
բաւարարելութիւնն, բայց այսպիսի ձեռնարկ մ'ալ գէթ
առ այժմ մեծ յանդգնութիւն կը պահանջէ, քանի որ
մեր աշխոյ առջև ունիմք նախքդ Մաղիկ Մանկանցի
վախճանը:

է լինին ուրեմն փոքրիկ, կոկիկ, պարզ, բայց
ուղիղ զրուցատրութեանց պէս: Այս եղանա-
կաւ զուարճութեամբ կ'ուսանին անոնք, և
ուսուցիչ սիրելով՝ ուսուցիչն ալ կը սիրեն:

Մաղիկոյդ չէնք չառ փափաքելի է որ ա-
ւելի օրինաւոր լինէր. ինչ որ ալ է, օրն ի
բուն մի բանտարկեր զանոնք հոն. մարդկային
ծաղիկներն ալ պարտիզի ծաղիկներուն չափ
պէտք ունին թարմ օդի և արեւու. թո՛ղ որ
յաճախ գրօնուն և մերթ տա՛ր զանոնք դաշ-
տերը, փնջիկներ կազմեն հոն, պսակներ հիւ-
սեն, ոստոստեն իրրեւ գառնուկներ, երգեն
իրրեւ թռչնիկներ. անմեղութեան հասակը
ուրախութեան հասակ է. հոն բաւականէն ա-
ւելի զուարթ դասերու պարէն կայ. սովորե-
ցու որ մաքուր լինին՝ ինչպէս են իրենց աշ-
քի ներքեւ առարկայք. մի՛ տանիր զանոնք
աւելի հեռուն, «գաւառից անիմանքու ե-
զերքը» հասկցնելու համար թէ պէտք է զա-
նոնք ցամքեցնել. խեղճ փոքրիկներ, Աւելի
մեծերն (որ և է Տօթթօրի նետեղուրեամբ)
իսկ պէտք չունին մեր գեղերուն մէջ այսչափ
հեռու երթալու: Դժբաղդարար այսպիսի աղ-
տեղութիւնք իրենց բնակարանաց մօտ պա-
կաս չեն, աղբանոցք միքրոպանոց են, բայց
այս՝ փոքրիկներու գիտնալու բանը չէ. այս
խրատը ծնողաց պէտք է տալ:

Այո՛, պէ՛տքալի բոնութիւն մի է գանակոծել
մանկանց մարմինը, բայց ոչ նուազ բունու-
թիւն է խոշտանգել անոնց ուղեղը, ինչպէս
կրնայ պատահիլ՝ եթէ նախակրթարանի դա-
սատու մը տեղ մը կարդացած կեղծ օրինակին
հետեւելով, Տարրական աշխարհագրութեան
դասի մը մէջ պահանջէ որ աշակերտք, այդ
փոքրիկ էակք, «Կ. Պօլսէն ելնելով եւ միտ
նարպակաւ եզերքները երեւելով՝ երբան մինչեւ
Լիվրբուլ», անուանելով մի առ մի ամէն խորշ,
հրուանդան, գլուխ, ծովածոց, գիւղ, աւան,
քաղաք, կիրճ, գետ, լեռ, ձոր, և ոչ այս-
չափ միայն, այլ և յիշեն այս առթիւ յառաջա-
գոյն իրենց սովորածները, ինչպէս այն նետուցը
որոյ վրայէն Քսերքսէս անցուցեք է իւր միլիո-
նաւոր զօրքերը, ապա անուո՛ւս այն հրուան-
դանը ուր վտանգեցաւ դարե՛ւի նաւատորմը:
Եթէ կրտսերք այսչափ բան գիտնան, ի՞նչ
պիտի ուսնին երիցագոյնք: Ուսուցիչն այս
պարագային մէջ բաւական կը նմանի այնպիսի
մարդու մը որ տղուն գլխուն փոխանակ փոք-
րիկ գտակ մը յարմարեցնելու՝ իւր գլխարկը ա-
նոր գլուխը անցնէ: Իմաստուն աստիճանա-
ւորութիւն միակ առաջնորդն է յառաջադի-
մութեան. Համառօտ Քերականութենէ ա-
ռաջ լաւագոյն է նախապատրաստական մը
ունենալ (cours préparatoire) և անոր յար-
մարեցնել ամբողջ Տարրական դասընթացքը,
գիւրագոյնէն սկսելով և յառաջելով քայլ
առ քայլ (step by step):

Ի նկատ առնունք այժմ ուրիշ կարեւոր կէտ
մ'ալ: Վախ բառը հակընդդէմ զգացումներ կը

զարթուցանէ. այլ է Աստուծոյ վախճանը, իւր մեծերէն վախճանը, օրինազանցութենէն վախճանը, այն իսկ է, իսկի վկայութեան անսալ, պատկառիլ, իրաւունքը յարգել, այլ է գողէ վախճանը, օձէ, կրակէ վախճանը, այն է սարսափիլ, մարմիրիլ, ուշաթափ լինել. Այս կէտ կարծուած է շատ աւելի կարեւորութիւն ունի մեր հոգւոյն, մտաց և մարմնոյն վրայ. Հարկ է ուրեմն «դեռավիքիք մանկանց» դաստիարակութիւնը այնպէս ուղղել որ օրինաւոր երկիւղը աճի ի միտս նոցա, և ասօրինին կամ անտեղին նուագի, որպէս զի չը լինին յետոյ ոչ յանդուգն և ոչ փոքրագի:

Արդարեւ առաջին կարգի կարեւորութիւն ունի մանկանց դաստիարակութիւնը, և զայն բարձրացնելու համար ի մեզ, քաղաքակրթեալ ազգերու բարեմասնութիւններէն տալիս շատ բան կարօտինք փոխ առնուլ ընտրանաւ, բայց կարծեմ հարկ չըկայ հեռու երթալ փնտռելու համար այն բաները զոր մարդ իւր եղած տեղն ալ կրնայ գտնել, կամ սակաւ ինչ փորձառութեամբ և իւր բանին վկայութեամբ կրնայ բարեոքել. Այս կարգէն առ առաւելն ցարդ եղած դիտողութիւնք և շնորհ ունիմ Պատուարժան Անուանակցիդորոյ Ա. Թուոյն Ա. մասը (Տարաւկան ընթացք) զարթոյց զանոնք ի միտս իմ: Գաղով նոյն թերթի Միջին եւ բարձրագոյն ընթացքներու, առ այժմ ոչ այլ ինչ ունիմ ըսելիք բայց այս միայն. ի բաց առեալ մասնաւոր կրթական հաստատութիւնները յորոց ոմանք նշանաւոր բարձրութիւն ունեցած ալ լինին, մեր յատկապէս թաղական կոչուած եկեղեցեաց կից վարժարանք, (թէպէտ Հոգարարձուաց ըստ կարի ջանքը միշտ գոյլի) այնչափ միայն լաւ բան արտադրած են ցարդ, առ առաւելն, որչափ լաւ կրնար լինիլ Տարաւկան ընթացքի թերին Միջինին մէջ լրացնելով, և զայս համարելով Բարձրագոյն զոր չունինք իրապէս, և չեմ կարծեր որ դիւրաւ ունենամք: Երբ օրինաւոր Նախակրթարաններ ունենամք, պիտի ունենամք օրինաւոր Միջնակարգ դպրոցներ և այսչափը բաւ է թաղեցոց: Բարձրագոյն ընթացք ըստածն եթէ բարձրագոյն կարգի դաստիարակութիւն ըմբռնուի, մինչև ցփիլիսոփայութիւն, կ'ըսեմ թէ այս պոլլոտայն գոյ է տակաւին մեր թաղականաց առջին, հետեւապէս ուղեցոյցի պէտք չըկայ առ այժմ:

Կ'ըսեմ արդ քեզ մտերմարար. եթէ ենթադրութիւնը ստուգութեան փոխուի և յիրաւի Մաղկոցի մը ներքին պիտոյից զբաղուի, բայց նախ «դեռավիքիք» ուսանողաց առջին բարեկամ սիրա մը, ապա Մասնաւոր արան մը, հաւաստի եղիր որ այս կերպով միայն Մաղկոցի ի պատիւ իւր անուան կը լինի յիրաւի Բուրաստան մը, յոյժ հաճելի Մանկանց Պարտէզ մը:

Ի վերջոյ նկատել արժան է թէ մեր դաստիարակութեան թերին պէտք չէ ըլլ զըզրոցներու վիճակէն չափել, այլ նաեւ մեր ժողովրդական վիճակէն: Չկայ յառաջգիւնութիւն առանց աշխատութեան. արդ, Պօլլոյ Հայքս ունիմք մեր բնակութեանց շուրջը լաւագոյն հոգեր, և մեր առջին աշխարհի լաւագոյն ծովեր. Ժողովուրդ մը որչափ աւելի հերկէ հողը, որչափ աւելի հերձէ ծովը, այնչափ աւելի ճոխ կը լինի և բարգաւաճ, այնչափ աւելի մտօք արթուն և մարմնով ժիր: Միթէ այս մեր շահը տեսնելու համար ա՞լ հարկ է եւրոպոյ լոյսին դիմել: Ինչո՞ւ Հայ պանդուխտք, ի բնէ մեծաւ մասամբ հողա-

գործք, չաշխատին հոս Պուլկար պարտիզպաններու պէս, ի՞նչու մենք չաշխատինք Յոյն գործի մարդիկներու պէս, նաւորդներու պէս, մենք որ անոնց համարնակ ենք մօտ հինգ դարէ ի վեր. ճարտական մարտանաւուց այցելող ազգայինք արտաքին փայտեայ շատ շեղ, գրեթէ ուղղաձիգ սանդուխտ մը վրայէն ելեկջը շատ դիւրին չեն գտած. ես վայրկեան մը խորհեցայ, թէ հարկ լինէր պարանեայ սանդուխտերէն վերելակել, ի՞նչպէս պիտի ընէինք:

Թողունք ծերերը, այդ կիրթ ու միր ճարտարաց պէս մեր մէջ ալ կա՞ն երիտասարդներ: Եւ ինձ թուեցաւ թէ նաւարշաւի մէջ մրցանակներ վաստկող կարիճ Պետոյներու աւելի կարօտ ենք քան պարահանդէսներու մէջ ազատ կայառօններու որոց թիւը կարի աճեցուն է: Ո՞րչափ կը զոհենք մենք իրը ցոյցին. բայց առ այս թերեւս ուրիշ անգամ:

1891 յունիւ 13

ՅԱԿՈԲ ՈՍԿԱՆ

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ

«ՄԱՂԻՈՑ»-ԻՆ ՆՊԱՏԱԿԸ

(Շրջաբերական Հասարակաց Կրթութեան Նախարարութեան Ի Ֆրանսա)

Մաղկոցին նպատակն է՝ դեռ դպրոցական տարիք չունեցող տղոց տալ «այն խնամքները զորս կը ստանանք նոցա ֆիզիկական, մտաւորական և բարոյական զարգացումը», և այսպէս պատրաստել զանոնք՝ օգտիւ ընդունելու դպրոցական կրթութիւն:

Մաղկոցը դպրոց չէ. տունն է ի դպրոց անցը մէջ. կը ստանան ընտանեկան գորովալիւր ու ներողամիտ քաղցրութիւնը, միանգամայն խելամուտ կ'ընեն դպրոցական աշխատութեան ու կանոնաւորութեան:

Մաղկոցի տեսչութեան յաջողութիւնն ուրեմն կապէս պէտք չէ չափել աւանդեալ ծանօթութեանց քանակութեամբ, ուսուցման ստացած աստիճանաւ, դասուց թուովն ու տեսողութեամբ. այլ մանաւանդ պէտք է չափել բազմազանութեամբն այն բարեբար ներդրութեանց որոց ենթակայ է մանուկն, այն հաճոյքով զոր վայելել կը տրուի նմա, կարգապահութեան, մաքրութեան, քաղաքավարութեան, ուշադրութեան, հնազանդութեան, մտաւոր գործունէութեան սովորութեամբք զորս հարկ է որ ստանայ մանուկը խաղալով:

Հետեւաբար, տեսչութիւնը ջանալու են նախնական դպրոցներու յանձնել չէ թէ կրթութեան մէջ շատ յառաջացեալ մանուկներ, այլ կրթութեան լաւ պատրաստուած մանուկներ: Մաղկոցի ամէն հրահանգները պէտք է կանոնաւորուին այս ընդհանուր սկզբով. անոնք օգնելու են այլազան կարողութեանց զարգացման ի մանուկն՝ առանց յոգնութեան, առանց բռնադատութեան, առանց ծայրայեղ փութոյ. այդ հրահանգներ սահմանեալ են սիրելի ընել մանկան դպրոցն և կանուխէն ներշնչել նմա աշխատութեան ճաշակ, բայց երբեք չհարկադրելով զնա այնպիսի աշխատութեան որ հակառակ լինի մանկական տկարութեան և յեղձեղուն ընթացքին:

Ի նկատի ունենով խառնուածոց այլազանութիւնն, ոմանց կանխահասութիւնն, այլոց քանդաղութիւնը, ձեռք բերուելիք նը-

պատակը պէտք չէ լինի մանուկներն հասցնել այս ինչ կամ այն ինչ աստիճաններն ընթերցանութեան, գրավարժութեան, հաշուոյ. այլ պէտք է լինի քիչ սովորեցնել, բայց լաւ սովորեցնել, սիրելի ընել նոցա Մաղկոցին աշխատութիւնները, խաղերն, ամէն տեսակ դասերը, այլ մանաւանդ յանգուցիչ ընծայել նոցա այս սկզբնական հրահանգներն որք շուտով տաղտկացուցիչ պիտի դառնային, եթէ ուսուցչուհին իւր համբերութեամբ, իւր զուարթութեամբ, իւր հնարագէտ գորովով չգտնէր միջոց զայնս փոփոխելու, զուարճալի ընելու, և մանկան համար հաճոյալից գործելու:

Լաւ աւուղջութիւն, լսելիք, տեսանելիք, չօչախելիք, հրահանգեալ այն կարգ մը խաղերով ու փորձերով որք յատուկ են զգայարանները կրթելու. մանկական գաղափարներ, բայց յատուկ և պայծառ՝ այն սկզբնական տարերաց վերայ որք յետոյ նախակրթութիւնը պիտի կազմեն. սկզբնաւորութիւն մը սովորութեանց և ընդունակութեանց որոց վերայ կարող լինի յետու դպրոցն՝ աւանդելու համար յետոյ կանոնաւոր ուսուցումն. ճաշակ մարմնամարդի, երգի, գծագրութեան, պատկերներու, գրոյցներու. փափաք ունիւղբելու, տեսնելու, դիտելու, նըմանեցնելու, հարցասիրելու, պատասխանելու. այս ինչ աստիճան կարողութիւն ուշադրութեան՝ արթուն պահուած հեզութեամբ, վստահութեամբ և զուարթութեամբ. վերջապէս իմացականութիւնն զարթուցեալ և հոգին բացեալ բարոյական ամէն լաւ տալաւորութեանց առջեւ. ահա՛ ասոնք լինելու են Մաղկոցի մէջ անցած առաջին տարիներու արդիւնք և արգասիք, և, եթէ մանուկն՝ որ կ'ենէն անկէ՝ Նախակրթարան գոյ այսպէս պատրաստուած, հոգ չէ թէ հեզարանէն մի քանի թուղթ աւելի կամ մի քանի թուղթ պակաս սովորած լինի:

Թարգմ. ՍԵՊՈՒՆ

ԱՇԽԱՆՆ ՎԱՐԳԸ

Առհաւան ցուրտ շաղկէն քրքշած՝
Գողգորդալով հողմերուն դէմ,
Վար կը կախես գլուխդ յոգնած,
Ո՛վ դու աւանան վարդ դալկադէմ:

Չունիս դուն բոյր ծաղկանց հանգոյն,
Մասդաւ քերթերդ հիւանդ են, վա՛խ,
Միտս այտերդ վրայ զբոցոյն
Արցունքի շիր մ'ունիս ի կախ:

Եւ ծաղկերու մէջ բաւ խորին
Հաւաչանգներ կան այն'ան հոծ,
Որքան կայծեր երկինքն այրին,
Որքան ունի ծովն նեծ ու կոծ:

Ձերմ շունչ մը կայ կուրծքիդ ներքեւ,
Հոգի մ'ուն սէր կարծարծի միտս,
Տրխուր բաղդիդ իբրեւ պարգեւ
Երկինքն քեզի տուին զայդ վիտս:

Եւ կը հեւաս դու նուաղկոս
Աւան դեղնած ասղերուն ցալ,
Ձու՛ր հայցելով անձկալիտոս
Այգուն բոցէն գէթ մի կըրակ:

Ա՛ն, կան փափուկ շաւ շաւ վարդեր
Կեանքի մէջ ալ՝ ծըլած աւան,
Որք սիւր մ'ունին, եւ զուրկ անկէ՛ր՝
Կը տառապին քեզի նրման:

15 Յունիս 1891 ՎԵՐԳԻՆ ԱՇԽԱՆՆ
Իւսկիւտար

ԱՅՏԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Ի ԶԱՐՈՆԱԿԱՆ ՄԱՐՏԱՆԱԿՆ «ՀԻԷՅԻ»

Քանի ժամանակէ ի վեր ջերմ փափագ կը տածէի ճարտարական մարտանաւերէն մին այցելել և փոքր ի չափէ ծանօթանալ ծայրագոյն Արեւելից այս եզակի ժողովրդի ներկայացուցչաց հետ . փափագս անցեալ կիրառել իրականացաւ . ինձ կ'ընկերանան Պարոն Վահան Զարգարեան և իւր կրտսեր եղբայրն , համակրելին Պիմին . կէս օրին արդէն Ֆրանսիայի քարափն եմք . Թուրք նաւավարք զմեզ կը նշմարեն թէ ոչ իւրաքանչիւրն իւր նաւակը կը հրաւիրէ զմեզ . անոնցմէ միոյն մօտենալով՝ մարտանաւուց անուններն կը հարցնեմք , զորս իւր թաղի փողոցներուն անունաց չափ գիւրտութեամբ կ'արտասանէ . մակոյկին մէջն եմք , զէպի շիւշի . Առաջին անգամ որ մարտանաւն ոտք կը կոխեմք՝ կ'արգիլուիմք ճարտարական պահակ զինուորներէն . զիւրին է երեւակայել մեր շիւթութիւնը , մանաւանդ ճարտարացի հիւրասիրութեան նկատմամբ գովեստներ կարգաւէյեալ . մեր շիւթութիւնն սակայն չուտով կը փարատի՝ երբ ուշադրութիւն կ'ընծայեմք իրենց ձեռքի շարժումներուն , որով կը հրաւիրեն զմեզ սանդուխի գլուխը գտնուած սրբիչով մեր կօշիկները մաքրել . սոյն մաքրողական ձեւակերպութիւնը կատարելէ յետոյ՝ անարգել կը յառաջանամք նաւուն մէջ . բազմութիւնն ամէն ազգէ և ամէն դասակարգէ այցելուաց . հոն է նարնջավաճառ Հրեայն իւր աւանդական կողովին և Պարսիկ փերե . զակն իւր կառէ ու Ֆլանկէ վաճառքներով : Մեր առաջին գործը կը լինի սպայի մը ծանօթանալ . դժբաղդարար ճաշի ժամանակ է և գրեթէ ամէն ոք սեղանատունն իջած . վերջապէս հաստ մը կը նշմարեմք , որ երկու Հոյ օրիորդաց և պարոնի մը կ'առաջնորդէ , և կը խնդրեմք իրմէ առ մեզ յղել զՊարոն Սանատան , ոյր անունն լսած էինք մեր բարեկամներէ . հազիւ քանի մը վայրկեան , և ահա՛ կը հասնի Պ Սանատան — թեթեւօտն , նրբաձեւ և համակրելի ենթասպայ մը : Ծուռով կը մտերմանամք իրեն հետ որ անմիջապէս կ'առաջնորդէ զմեզ նաւուն զանազան մասերն . նախ կ'այցեմք խեղաց կողմի պատրէզովն ուր մանաւորապէս մեր ուշադրութիւնը կը գրաւեն պատու անդամներու վրայ զետեղեալ մեքենաշարժ շորահարուածեան նորահնար կրկին հրացաններ նաւուն երկու կողմի . կ'անցնիմք յառաջակողման պատշգամբն . նոյն ճարտարուեստ հրացանները կը գտնեմք և անդ . բայց հոս ամէնէն ուշադրաւ աւարկայն ելեքարա-հեռագրիական գործի մ'է բոլորածէ , մէջը բոլորակ հայելով , կեդրոնը ծակ : Պ Սանատա ցոյց տուաւ մեզ սոյն ելեքարական գործւոյն դրական ու ժխտական թելերն ու հաւատուեց թէ այդ գիտական կարելի էր մինչեւ երկու մլն հեռուն տեսնել , բայց չը կրցաւ իւր կիսատ անգլիերէնով յաջողապէս բացատրել կիրառութեան եզանակն : Այս գործին , որպէս մարտանաւուն բոլոր սպառազինութիւնը , յԱնգլիա պատրաստուած են : Պ Սանատա մեր ուշադրութիւնը հրաւիրեց առաջին կայմին ստորին մասին՝ վրայ՝ որ համակ սնամէջ երկաթէ շինուած է եղբւր : Ապա անցաւ բացատրել վիթխարի թնդ անօթներու իւրաքանչիւրին գործածութիւնը , ուսմբերու բազադրութիւնն , ևն , որոցմէ դժուար էր մեծ բան հասկնալ . յա-

րեւանցի կը գիտեմք արձանագրութեան խուցը , ուր տոմարի մը մէջ ամէն օր կ'արձանագրուի օդին մէտէ օրարանական վիճակը . կ'իջնեմք վար և բժշկին սենեկին մօտէն անցնելով կը մտնեմք սպայից սենեակն . սիրուն խուց մը , եւրօպական ճաշակաւ կահաւորեալ . հոն կը ծանօթանամք ուրիշ բազմաթիւ սպայից , որոցմէ մին փոքր ինչ թուրքերէն խօսեցաւ մեզ հետ նորեկ եւրօպացւոյ մը ոճովն ու արտասանութեամբ . քիչ յետոյ կը հասնին երկու Հոյ օրիորդներն և պարոնն իրենց առաջնորդով : Կր պատուասիրուիմք ճարտարական թէյով ու գօնեաքով . մեզ մասնաւոր մտերմութիւն ցոյց տուաւ Ք Մաշիտա անուն ենթասպայն . որ Պ Սանատայէն լաւագոյն կը խօսէր ալ անգլիերէն . իրեն ներկայացուցինք ուրբաթ աւուր «Արեւելք»ին մէջ իրենց ձօնեալ անգլիերէն հասուածն զոր մեծ հաճութեամբ կարգաց . առ ինք նաև «Ճէրիտէի Շարդիյէ»ի և «Ծաղիկ»ի շարաթ աւուր թուերն . ասոնցմէ զատ Պարոն Զարգարեան միասին բերած էր կարգ մը գրական նուէրներ զորս կը կազմէին փառակազմ օրացոյց մը , պատկերազարդ հեղարան , պատկերազարդ ընթերցարան , Մանկութիւն երեւելի առանց , Սիրուն գրասարան մանկանց , Համառօտ Պատմութիւն Օսմանեան և Համառօտ Քերականութիւն Գարագաշեանի . այս բոլորը բաժնեցինք ներկայ սպայից ու ենթասպայից , որք ամենաջերմ շնորհակալութիւններով ընդունեցին , որով նորածագ արեգական երկիրն առաջին անգամն լինելով տասնի չափ հայերէն գրեանք մատ պիտի գտնեն և ոչ միայն մէկ հատ , որպէս կը կարծէր «Արեւելք»ի յարգելի ներկայացուցիչն : Ի փոխարէն ստացանք հետեւեալ այցաքարտերն , մէկ կողմը ճարտարէն և միւս կողմը անգլիերէն . 1. Դեր-Տեղակալ Թ . Մ . Եկոյի , 2. Դեր-Տեղակալ Թ . Ի . Եամակուչի , 3. Ենթասպայ Հ . Մարուպաչի , 4. Ենթասպայ Ք . Մաշիտա , և 5. Ենթասպայ Թ . Սանատա , մեր առաջնորդըն . ասոնց իւրաքանչիւրին ներքեւ անգլիերէն նշանակուած է նորին ճարտարական կայաներական Վեհափառութեան մարտանաւն «Հիւլի» : Ընդունեցանք նաև ճարտարական թուով , նամակադրօշմ և Նիրօն (որ կը նշանակէ ճարտն) օրագրին Հոկտ . 26 , 27 , 28 ի թուերն : Պ Մաշիտա բացատրեց ճարտարական գրերն և յարեց թէ յար և նման են չինականին , թէպէտ Զինացիք տարբեր լեզու կը խօսին :

Պ Սանատա զարմանալի արագութեամբ և գեղադրութեամբ (որպէս վիպեցիկն իւր պաշտօնակիցը) երեք օրինակ գրեց ճարտարական սյուրբերէն և մեզ նուիրեց , գրիչը վրձին մ'է , գործածուած մեկնը չափ կը նմանի սպադրական մեկնին . նոյնպէս երեք օրինակ բանաստեղծական հատուածներ գրեց մեզ համար : Խնդրեցի Պ Մաշիտայէն այդ բանաստեղծութիւններէ մին թարգմանել : Թուղթը ձեռքն առաւ , վայրկեաններով մտածեց , հոսկ ուրեմն անհամբերութեամբ ժպտելով պատասխանեց թէ , թէպէտ թարգմանութիւնը գիւրին՝ այլ կարի անհնարին էր իմաստը բացատրել : Ետտ խորիմաստ բանաստեղծութիւն մ'է , յարեց նա , և ես զոյն յաջողապէս թարգմանելու չափ անգլիերէն չեմ գիտեր . եթէ միայն ճարտարական պատմութեան հմտութիւն ունենայիք՝ պիտի կըրնայիք իմաստն ըմբռնել , առանց որոյ շատացէք զիտնալ թէ սորա հեղինակն մեր ամենէն հոյակապ գիւցաղանց և ամենէն ճարտար

բանաստեղծներէն մին է . նորա հեղինակութեանց պատկառանք և սքանչանք կը մօտենամք » : Պ Մաշիտայի սոյն խօսքերն աւելի հետաքրքրաշարժ էին քան գոհացուցիչ , չ'ուզեցի սակայն գիւրքն աւելի նեղել :

Պ Մաշիտայի հարցուցի թէ իրենց մէջ ժամանակի բաժանումն մերինէն տարբեր էր . « Մեք ես ճիշդ մի և նոյն բաժանումներն ունիմք , պատասխանեց Պ Մաշիտա , և հիմայ պիտի գրեմ ձեզ ամսոց և օրերու անուններն , բայց սոցա քերականական կազմութիւնը հեշտին ըմբռնելու համար նախ գիտնալու էք թուականներն որք եւրօպականէն տարբեր կը գրուին » , և գրեց այսպէս .

Իշի	—	մէկ
Նի	—	երկու
Սան	—	երեք
Սի	—	չորս
Կօ	—	հինգ
Հօքու	—	վեց
Սշի	—	եօթն
Հաշի	—	ութ
Քու	—	ինն
Ճու	—	տասն
Ճու-իշի	—	տասն և մէկ
Ճու-նի	—	տասն երկու
Ճու-սան	—	տասն երեք
Ճու-սի	—	տասն և չորս , ևլն , ևլն .
Հէաքու	—	հարիւր
Սէն	—	հազար

Այժմ տարւոյն ամիսները գիտնալու համար՝ բաւական է գիտնալ թէ ամսուն ի՞նչ կ'ըսեն ճարտարէն : Արդ , ամսուն համապատասխան բառն կացու լինելով՝

Իշի-կացու	կը նշանակէ	Յունվար	ամիս
Նի-կացու	»	Փետրուար	»
Սան-կացու	»	Մարտ	»
Սի-կացու	»	Ապրիլ	»
Կօ-կացու	»	Մայիս	»
Հօքու-կացու	»	Յունիս	»
Սշի-կացու	»	Յուլիս	»
Հաշի-կացու	»	Օգոստոս	»
Քու-կացու	»	Սեպտեմբեր	»
Ճու-կացու	»	Հոկտեմբեր	»
Ճու-իշի-կացու	»	Նոյեմբեր	»
Ճու-նի-կացու	»	Դեկտեմբեր	»

Ծարթուն օրերն սակայն , ամենքն ալ նոյն սկզբան չ'են հետևիր , որպէս ի ստորեւ կը տեսնուի ,

Նիցի-օպի	—	Կիրակի
Կէցի-օպի	—	Երկուշաբթի
Գոյ-օպի	—	Երեքշաբթի
Սի-օպի	—	Չորեքշաբթի
Մօքու-օպի	—	Հինգշաբթի
Քի-ի օպի	—	Ուրբաթ
Տօյի-օպի	—	Շաբաթ

* * *

Պ Սանատա տուաւ ինձ ճարտարական արծաթ գրամ մը մեր երկու գրուչնոց արծաթ գրամներուն մեծութեամբը և գրեթէ նոյն արժէքով : Մէկ կողմը կը գտնուի ճարտարական արեգակն , ներքեւ խաչ մը , որ քառակուսի կը նշանակէ ճարտարէն , և շուրջը ծաղկեայ չրջանակ . իսկ միւս կողմը վիշապաձեւ խորհրդանշան մը , բոլորովին 10 սէն գրուած ճարտարէն ու անգլիերէն : ճարտարական նամակադրօշմն ևս կը կրէ ճարտարական նորածագ արեգակն , անկիւնները 2 սէն գրուած անգլիերէն , իսկ ներքեւ դարձեալ անգլիերէն « ճարտարական կայսերական թղթատար » նշանակեալ է :

Զուարթ խօսակցութեամբ և գօնեաքի ազ-

դեցուցեալն տակ ժամանակը կը սահէր ա-
րագորէն և մեք տակաւին չըջագայած չէինք
ստորնայարկի կարևոր մասն, ուստի հրաժեշտ
առնել մեր համակրելի հիւրընկալներէն և
հետևեցանք մեր առաջնորդին որ առաջնոր-
դեց զմեզ նաւապետին սենեակն. սիրուն
դահլիճ մը կատարելապէս եւրոպական ճա-
շակաւ կահաւորեալ. անդ Պ. Սանատայի նը-
ման մեք եւս յարգանքով ողջունեցինք Նորին
ճարտնական Վեհափառութեան, արեգակնա-
փայլ Միքատոյին և նորա Դշխոյին լուսա-
նկարներն: Միքատոն իւր լուրջ դէմքով և
թագուհին իւր ուսամերկ եւրոպական շրջա-
զգեստով լաւ տպաւորութիւն թողին մեր
վրայ: Այս զոյգ մը լուսանկարաց հանդէպ կը
գտնուէր գաճէ սեաւ արծան մը, ճարտնաց
հին պատերազմիկներէն մին ներկայացնող,
հնաւորց սաղաւարտով և զրահիք, զոր այ-
ցելուաց շատերն ճարտնական կուռք կարծեր
են: Անդ էին նաև ճարտնացի սպայից խմբովին
քաշուած լուսանկարներն, գործ Մեծ. Ապ-
տուլլահ Եղբարց: Նաւապետին սենեակէն
յետոյ կ'անցնիմք մեքենայից միջին ներքնա-
յարկերն: Մեր առաջնորդին ճրագը կը մարի
և մեք առ խարխալի կ'ընթանամք այդ մե-
նաւոր և լուիկ նրբանցքներէն, որոց լուռ-
թիւնը կը խանգարեն մեր քայլերն և մեր ա-
ռաջնորդին ձայնը որ մերթ ընդ մերթ կը
ձայնէ մեզ. «Be careful», գրուեալիւն քէֆ.
ահագին ճարտարագործ մեքենայից տեսքն
և քառակ վիթխարի հնոցներն խորհրդաւոր
տպաւորութիւն մը կը ներգործեն մեզ: Հը-
նոցներու մուրն և մեքենայից իւզն արդէն
բծաւորած են մեր զգեստներն ու մեր ա-
ռաջնորդին սպիտակ ձեռնոցներն անձանա-
չելի ընծայած: Գուրս կը ճողորկինք ուրեմն
մեքենագիտական հանձարի այս տարտարոսէն
և կ'անցնիմք նաւաստեաց սրահն, ուր ոմանք
աֆորիսի կ'ածեն, այլք կ'երգեն, այլ ոմն
կ'ընթեռնու, ոմանք տապալի կը խաղան.
ամենուրեք և յամենուտ զուարթութիւն.
վերջապէս դիտեցինք նաև առկախեալ մա-
հիճներն իրենց հիւանդ նաւաստիներով:

Այժմ ամէն կողմ շրջագայած եմք. մեկն-
ման ժամն հասած է. Պ. Սանատա ծանու-
ցանքէ յետոյ թէ յառաջիկայ չորեքշաբթի
կը մեկնին՝ կը խնդրէ մեզմէ վերստին իրենց
այցել երեքշաբթի օրն. մեր ջերմ շնորհակա-
լիքն յայտնելով հանդերձ կ'առարկեմ թէ
մեր զբաղումն չը ներեր: Մեր մակուկավարն
կէս ժամէ ի վեր անհամբեր կ'սպասէ, հրա-
ժեշտ կ'առնուիք Պ. Սանատայէն և տհա
գարծեալ զմեզ քննողը քարափը կը գըտ-
նեմք, այս անգամ գոնեաքի ազգեցութեամբն
ողևորեալ. չը մոռնամք ըսել թէ մեր ճա-
րտնացի հիւրընկալներն ընծայեցին նաև ճարտ-
նական մագի խարակութեամբ ծխախոտն:

ճարտնացի սպայք շատ նպատաստոր գաղա-
փար կազմեր են Հայոց ուշիմութեան և լեզ-
ուագիտութեան վրայ եւ այս մասին պիտի
գրեն իրենց թերթերուն մէջ:

Ճարտնական մարտանաւք աստի կը մեկնին
յԱթլէն, յԱզէքսանդրիա և ապա ուղղակի
Ճարսն:

ԼԵՒՈՆ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Բաղմահմուտ Հայ բժիշկ Պ. Բէստէնի աշ-
խարհարաւ 6 հատոր «Կերութիւն բժշկական
առուեսի» անուն գիրքն, որ քսան տա-
րիէ ի վեր բոլորովին սպառած էր, Մարգար.
եան գրատունը կրցած է գտնել միայն 10
օրինակ և կը վաճառէ ի գին 10 Ֆրանքի:

ՔԱՐԺԱՆԿՆԵՐՈՒ ՃԱՆԿԵՐՆ

Տեսէք ուրեմն, ըսաւ ինձ մօտակայ սեղա-
նակցուհիս, ներկայացնելով ինձ մին այն բո-
սորագոյն քարժանկներէն, զոր տկներն հա-
ճոյքով մը կը կրծէր, ի՞նչպէս կարելի է որ
ասի միւսէն աւելի մեծ ճանկ մ'ունենայ:

Եւ յիշաւի, խեցեպատենին աքծաններէն
մին աւելի մեծ էր տարածութեամբ՝ կենդա-
ւոյն հասակին հետ համեմատաբար, մինչ-
դեռ միւսն, երեք անգամ աւելի փոքր, ի
սկզբան կտրօնի մը երեւոյթն կը ներկայացը-
նէր:

— Պատճառն այն է որ, ըսի, փոքրիկ ճան-
կը փոխնորդ ճանկ մ'է, որ աակաւին իւր
բոլոր աճման չ'է հասած:

— Կը ծաղրէ՞ք զիս:

— Բնաւ երբեք, անշուշտ կ'անգիտէք թէ,
բազում կենդանիներ, որպիսիք են սողունք,
խեցեպատեանք, սարդք, միջատք, եթէ
թշնամիէ մը բռնուին իրենց մի անդամէն
կամ պոչէն, կը պրծին, բռնուած ծոյրէն
կամաւոր խզումով մը: Մարմնոյ մի մասին
զոհողութիւնը կ'ազատէ անհատն: Օրինակի
համար, եթէ ձեր մօտ գտնուած քար-
ժանկը բռնուած լինի ճանկէն, ուժգին կը
ցնցուի, և ինչպէս, անդամն հիացողին ձեռ-
քը կը մնայ, մինչդեռ կենդանին խոյս կու-
տայ: Այս եղակին մասնցատութիւնը, զոր
ինչ ինչ կենդանիք կը ներկայեն, 1882ին
յայտնուած է Լիլիթի բարձրանուն ուսուցիչ-
ներէն միոյն, Պ. Լ. Ֆուէտէրիքի կողմանէ,
իմֆաւսմոթիւն (autotomie) անուն տակ:
Անօգուտ է ձեզ ըսել թէ իմֆաւսմոթիւնը
մարդկային սեռին չը յարմարի:

— Այդ ճանկերն վերստին կը բուսնին:

— Ամենայն դիւրութեամբ, գէթ խեցե-
պատեաններու համար, և այս է պատճառն
որ սոքա այնքան շատ կը վատեն իրենց ճան-
կերն, ինչպէս յաճախ կը գտնուին խեչափառ-
ներ (չալանգ)՝ որք մէկ կամ բազմաթիւ
ճանկեր ունին նոր կազմակերպութեան մէջ,
մի քիչ առաւել փոքր քան միւսներն, ճիշդ
ու ճիշդ ձեր քարժանկներին պէս: Այս նկատ-
մամբ խեչափառ շատ հետաքրքրական է, և
եթէ ծովեզրը շրջագայելու պատեհութիւնն
ունենաք՝ ազոր փորձը կրնաք կատարել:

Օրինակի համար, առողջ ու զօրաւոր խե-
չափառ մը կը բռնէք, մի ճանկէն զանի ուժ-
գին կծմբելով, Յանկարծ խեչափառը ի գե-
տին կ'ընկնի, թողով իւր ճանկը ձեր մա-
տանց մէջ, և իւր մնացեալ 9 ճանկերով ա-
րագարար խոյս կուտայ: Իւր ճանկն անդա-
մահատած է, բայց իւր ազատութիւնը վեր-
ստացած: Եւ ասիկայ ինքնակամ անդամա-
հատութիւն մ'է և ոչ երբեք զօգաւորում
մը: Կոտորուածքը շուրջանակի է և որսչ, որ
տեղի կ'ունենայ մարմնէն սկսեալ երկրորդ
յօդուածին մէջ տեղէն և ոչ երբեք յօդա-
կապին մահաւատարութեամբ: Խեչափա-
ռին կշիռը, զանի ճանկէն առկալն ենթադ-
րելով, բացարձակապէս անբաւական է խոր-
տակում մը յառաջ բերելու, ըստ սրում, խե-
չափառի ճանկ մը, մեռած կենդանւոյն վրայ
կատարուած փորձերուն նայելով, մինչև իւր
կշռոյն 100 անգամը կրնայ տանիլ, և բայ
յաստի՛ յօդակապէն և եթէ կը խզի, մինչդեռ
բոլոր կենդանի խեչափառներուն մօտ, բռ-
նուած ճանկ մը երկրորդ յօդուածին մէջ տե-
ղէն կ'անդամահատի: Նոյն խի կրնան յաջոր-
դարար տասն ճանկերն անդամահատիլ ինք-
նին իսկ: Խոշոր խեչափառներու ահարկու

ակծաններն ծովային սարդերու տկար ան-
դամոց չափ դիւրին պիտի ընկնին:

Հետաքրքրական ինչ է թէ, կամաւոր ան-
դամահատութիւնը խիստ նուազ արեան հոս-
ման մը տեղի կուտայ, մինչդեռ արկածով
իմն կոտորուած ճանկ մը առատաբար կ'արիւ-
նահոսի:

— Սակայն կենդանին ի՞նչպէս կրնայ իւր
ճանկը կտրել:

— Սա մի զօրաւոր մկնային հակազօրծու-
թեան արդիւնքն է: Խեցեպատեանք կը գեր-
ծանին նաև այսու միջոցաւ այն անդամնե-
րէն, որք վիրաւորուած կամ ո՛ր և է պատ-
ճառաւ մը ծայրատեալ են:

— Սակայն միջատներն, սարդերն:

— Սոքա ևս իրենք զիրենք կ'անդամահա-
տեն: Փորձած էք մարախներ բռնել Մի
անհաւատալի դիւրութեամբ կը թողուն իւր-
եանց թաթերն, միայն թէ այս վերջինք չ'են
բուսնիր վերստին:

— Այս պարագային մէջ անդամահատու-
թիւնը կամայ է: Անդամոց դիւրաբեկու-
թիւնը չ'է պատճառն այս անդամահատու-
թեան:

— Ձեր սխալն ուղղեցէք: Այս անգամը
այնպիսի հաստատութիւն ունին որ կը դի-
մադրեն ամէն ընդդիմադրութեան ու քար-
շողութեան: Կենդանւոյն կամեցողութեամբ
միայն կ'անջատին նոքա... և, կեցէք, կ'ը-
սեն թէ մողզներու և օրվէթին⁽¹⁾ (orvèt) պո-
չերն դիւրաբեկ են: Այսու պատճառաւ այս
վերջինն ապակեայ օձ կոչուած է: Խորի՛ն սը-
խալ մ'է այդ: Այս կենդանեաց պոչը խոր-
տակելոյ համար՝ իրենց կշռոյն 25 անգամը
ծանրութեան պէտք կայ: Բայց իրենց կամաց
ազգեցութեան ներքեւ ամենամեծ դիւրու-
թեամբ կ'անջատուին: չ'ամբարիտ է որ կը բուս-
նի վերստին, սակայն երբեմն աճել իմն: Եւ
մերթ ալ երկու հատ կը բուսնին կատարելա-
պէս կազմակերպեալ:

— Մտացածի՛ն է այդ:

— Ոչ, իրական է: Բայց յաստի, սողունք
ուրիշ շատ մը վերարտադրման եղական երե-
ւոյթներ կը ներկայեն: Մոզէզի մը պոչը այն-
քան կ'աճուի չէ, բայց գորտի մը թաթը...

— Վերստին կը բուսնին:

— Հասկնանք զիրեար: Այո՛, վերստին կը
բուսնին՝ մինչ գորտը մատաղ է, այսինքն Բէ-
րաուի⁽²⁾ (têtard) վիճակին մէջ:

Թէքառներն թաթերն չունին սակայն:

— Առաջին օրերն՝ ոչ. բայց երբ գորշ
գոյն մը առնուն, յառաջակողմեան անդամք
կը զարգանան, յետոյ՝ յետասկողմեան ան-
դամք: մինչդեռ պոչն տակաւ կը նուաղի և
վերջապէս կ'անհետի: Լաւ ուրեմն, եթէ այս
ձեւափոխութեան միջոցին Թէքառի մը թաթն
կտրուի, անոր տեղ ուրիշ կը բուսնի առաջ-
նոյն չափ լաւ կազմակերպեալ: Թէքառին այս
զարմանալի կտրուութիւնը ունին նաև ջրային
սալամանդրներն, որք վերարտադրման զար-
մանալի զօրութիւնն ունին իրենց գոյութեան
բոլոր տեւողութեան մէջ: Եթէ իրենց մի ան-
դամն կտրենք՝ կը նորոգեն զանի և շատ ան-
գամներ յաջորդաբար, օսկրներով, ջիւերով,
երակներով, ևն, ի միտալն: Եթէ զայնս ստու-
նեակի մը մէջ բռնեմք, նոքա կարեն անդ-
մաւ բաղմաթիւ ամիսներ, թերեւս բաղմա-
թիւ տարիներ, առանց մեռնելու:

(1) Օրվէթն տեսակ մը փոքրիկ անգլիս մողզէ 30-40
սանդիմ երկարութեամբ, որ օձի շատ նմանութիւն ու-
նենալուն համար սոսկաւ կը կոչուի:

(2) Գորտի մը նախնական ձեւը:

— Միթէ կարելի՞ է :
 — Օ՛, այս իրողութիւնը շատ հասարակ է խղունջին քով : Այս կակղամոթ ու մերկամարմին կենդանին հոգի վրայ չափտի կարեւոր քաղել առանց կորուսանելոյ այն հիւթերը՝ որք կ'արտածին իւր մարմնէն և կը գիւրացնեն իւր ընթացքը : Վասն այսորիկ շուտ չը հասնելու համար, մութ ու խոնավ որջերու մէջ կ'ապրի, ուստի միմիայն գիշերն ու անձրեւոտ օրեր գուրս կ'ենէ : Երաշտութեան ժամանակ գուրս ելնելու վտանգն այնքան մեծ է որ, չը թերանար խեղապատենին մէջ հերմէսապէս փակուիլ, կա՛մ կաշուն նիւթ մը զատելով մարմնէն, կամ խիան մը հատցնելով : Անձուկ, բայց ապահով որջի մը մէջ քաշուած խեցեպատեանաւոր կակղամոթք մերթ կ'սպասեն ամբողջ ամիսներ ու եղանակներ նպաստաւոր առիթներու : Մինչև որ խոնավութիւնը չը գայ ու գիրենք իրենց թմբութենէն չը վերցնէ, անշարժ ու անգործ կը մնան, և բնապատմական հաւաքածոյից մէջ երբեմն զարմանօք տեսնուած են անոնցմէ շատեր որք տարիներէ հետէ պիտակեալ (éti-queté) ու դասակարգեալ, ելած են իրենց հանգիստէն լուացքի մը ազդեցութեան տակ, և յետկարծ իմն շարժումն ու կեանք վերըստացած են :

— Օ՛, օ՛... ուրի՞շ :
 — Վերջին իրողութեամբ մը աւարտենք : Կրեայք ևս շատ խիտ կեանք մը ունին, և կըրնան առաջ կերակրոյ երկար ժամանակ գիմանալ : Պաշտօն ապահով է հատ մը, անոր գանկին վրայ բացուած ծակէ մը ամբողջ ուղեղն հանելէ զինի : Այդ կենդանին բաւական ամիսներ ապրած է :

— Ի՛նչ տակու՞մն :
 — Դիտեցէ՛ք, օրիորդ, որ, քարժանկներն — այս խօսակցութեան առաջին նիւթն — եփեւր համար՝ ողջ ողջ կը նետեն զանոնք եռացեալ ջրոյն մէջ :
 — Աւա՛ղ... բայց հեշտազուարճ են նոքա, և ես, նոցա կը պարտիմ ծանօթութիւնն այն հետաքրքրաշարժ բաներուն, զորոց չէի իսկ կասկածեր :

ԲՈՒԼ ԲՈՒՄՊ Թարգ. Ի Ֆռանս. ՄԱՆԻՇԱԿ

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԹԵՅԻ

Կ. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ ԵՒ Յ. ԻՍԱԳՈՒԵԱՆ ԸՆԿ.

Կ. Պոլիս, Պանկե Դաբու, ձեւալ

պէյ խան քիւ 10

Սոյն հանրածանօթ վաճառատուն ձմեռուան առթիւ ծավալէն բերել տուած է զանազան տեսակ ազնիւ և բնաթի թէյեր, ինչպէս նաեւ այլ և այլ մեծութեամբ ու ձևերով նկարազարդ տուփեր որք կաղանդի առթիւ կրնան իրեն նուէր ծառայել : Գինները որոշ և չափաւոր : Յանձնարարութիւնը փութով և ճշգրտութեամբ կը կատարուին : 5—8

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

(Շար. Յախորդ բուէն)

Հետեւաւոր տեղի չկայ վախճանու որ Անգլիա պատերազմի բռնուի Միացեալ-Նահանգաց հետ՝ Հիւսիսային ծոցի ձկնորսութեան խնդրոյն համար, կամ Ֆրանսայի հետ՝ Նոր-Երկրի (Terre-Neuve) եզերաց վրայ տարելի ձկնորսութեան իրաւանց խնդրոյն համար, որ տարիներէ ի վեր անվերջանալի բանակցութեանց նիւթ եղած է ընդմէջ Ֆրանսայի և Մեծն Բրիտանիոյ կառավարութեանց : Այս արտաքին խնդիրներէն աւելի կարեւոր ներքին խնդիրներ Անգլիական կառավարութիւնը ըզրազեցուցին նախորդ տարւոյ տեղութեան միջոցին : — Հակառակ պահպանողական վարչութեան ձեռք առած զարգացողական միջոցներուն, հակառակ իրլանտական կուսակցութեան երկպառակութեանց (որոց պատճառ եղաւ այդ կուսակցութեան անձնատէր պետին, Պ. Փարնէլի անվաղել ընթացքը), Իրլանտայի խնդիրը կը մնայ միշտ անգլիական կառավարութեան և Խորհրդարանի գլխաւոր մտահոգութիւններէն մին : Սակայն մարքիզը անկարող եղած է ցայժմ լուծել զայն և կամ բաւեալ նորա ստիպողականութեան յատկանշուք : Այս պատճառաւ է թերեւս որ Կլաւտթօնի կուսակցից վերջին մի քանի մասնակի ընտրութեանց մէջ իրենց հակառակորդաց յաղթեցին, իրողութիւն մը որ՝ իրեն նախագուշակ նշան յառաջիկայ ընդհանուր ընտրութեանց՝ կրնայ կարեւոր հետեւանքներ ունենալ ոչ միայն Անգլիոյ ներքին քաղաքականութեան մասին, այլ միջազգային քաղաքականութեան տեսակետով իսկ : Զի Սակայնի դաշինքը միշտ մեծ համակրութիւն ցուցուցած է հրապարակաւ երեակ նիզակցութեան և իւր բաղձանքներէն մին եղած է անդամակից ընել իւր հայրենիքը այդ հզօր դաշնակցութեան, մինչ Կլաւտթօն միշտ աւելի համակիր եղած է Ֆրանսայի և, Անգլիոյ համար, չէզոք քաղաքականութեան մը հարկը պաշտպանած է մեծ եռանդով :

Տնտեսական տեսակետով ևս, 1890 տարին Անգլիոյ համար խիտ յաջող շրջան մը չեղաւ : Զանգիպարի երկրին մէկ մասին տիրելու համար, Սակայնի մարքիզը հարկադրեցաւ Հելլիոլանտ կղզին (հիւսիսային ծովուն մէջ) Գերման կայսրութեան թողուլ և երկար չվաճեց այս երկրակալութեան փառքն իսկ որ նսեմացաւ Պէրլին եղբարց հոյակապ դրամատան սնանկութեամբ և անտի յառաջ եկած դրամական տագնապաւ :

Սպանիա իւր նախորդ վարչապետին, Պ. Սակաթայի առաջարկութեամբ ընդունեց ընդհանուր քուէարկութեան (suffrage universel) դրութիւնը, բայց սորա հեղինակը, Պ. Սակաթա ժամանակ չունեցաւ ի կիր արկանել զայն և հարկադրեցաւ հրաժարիլ յիշխանութենէ ուր վերադարձաւ պահպանողական Պ. Բանուլաս տէլ Բասթիլո, մին Սպանիոյ կարեւորագոյն պետական մարդոցմէ և գլխաւոր պաշտօնեայն հանգուցեալ Ալֆոնսո թագաւորին : Սակայն Պ. Բանուլաս առայժմ անձայն կը կառավարէ իւր երկիրը, հաւասարապէս լաւ յարաբերութիւններ մշակելով Ֆրանսայի որպէս Գերմանիոյ հետ և բաւականանալով դարմանել իւր հայրենեաց ներքին վէրքերը և մանաւանդ հնտախին աւերումները, որ անցեալ ամառ բաւական մեծ կոտորած բրաւ Սպանիական զաւառաց մէջ :

Իտալիա յարատեւց այն քաղաքականութեան մէջ որուն վրայ Պ. Գրիսփի մեծ յոյսեր դրած էր, առանց տեսնելու սոցա իրականացումը : Ֆրանսայի հետ վաճառականական յարաբերութիւնը խզեալ մնացին և դիւանագիտական յարաբերութիւնները չարաւոքեցան : Պ. Գրիսփի ընդհանուր ընտրութիւններէն յառաջ կարեւոր խնայողութիւններ ընել խոստացաւ և ընտրութիւններէն վերջը Խորհրդարանին առաջարկեց նոր տուրքեր դնել եւրոպացիին բացը գոցելու համար : Իտալական խորհրդարանը (ուր Պ. Բըրիսփի նոյն մեծամասնութիւնը ունենալ կը յուսար) նախարարապետին նախորդ խոստմանց և նոր առաջարկութեանց մէջ եղած հակասութիւնը վերջապէս նշմարած լինել կը թուի, և մերժելով կառավարութեան ծրագիրը՝ կը հարկադրէ զՊ. Գրիսփի իւր հրաժարականը մատուցանել Հիւսպէթթօ արքային :

Այսպէս կ'իյնայ իւր բարձունքէն Պարոն Գրիսփի զոր իւր ուշիմ հայրենակիցներէն ումանք իրաւամբ կ'ամբաստանեն իրեն վարակեալ մեծամեղութեան (megalomanie) վտանգաւոր ախտէն : Եւ այս անկում իտալական արժեթիւղոյ գիներուն վրայ բնաւ յոռի ազդեցութիւն չըներ և Ֆրանսական արժեթիւղոյ գիները զգալապէս կը բարձրացնէ :

Թէպէտ և Պ. Գրիսփի ո՛չ Գալուր մը լինի ո՛չ Պիզարո մը, և ո՛չ իսկ Ժիւլ Ֆէրրի մը, իւր պարտութիւնը կրնայ ապագային մէջ աւելի մեծ ազդեցութիւն ունենալ եւրոպական միջազգային քաղաքականութեան վրայ :

Սակայն այս փոփոխութիւն կախումն ունի իւր յաջորդին (որ դեռ որոշուած չէ) հետեւելիք քաղաքականութենէն : Պ. Գրիսփիի գլխաւոր սխալը այս եղաւ որ կարծեց թէ Գերմանիոյ հաճելի լինելու համար անհրաժեշտ էր Ֆրանսայի հետ բոլորովին գծաթիւ, այս սխալը իւր կորստեան պատճառն եղաւ : Իտալիա որ իւր արտադրութեանց համար ուրիշ ամէն երկրէ աւելի Ֆրանսայի պէտք ունի, յետին աստիճան նեղուեցաւ՝ երբ Ֆրանսա, Գրիսփիի ընթացքէն դժգոհ, մերժեց զնել Իտալիոյ բերքերը, և ասկէ յառաջ եկան սնանկութիւնը, տուրքերու նուազումն, եւրոպացիին բացը և վերջ ի վերջոյ Խորհրդարանին աննպաստ քուէն :

Աւստրիոյ կառավարութեան խոհեմ ընթացքը պարտէր զգուշացնել սակայն զՊ. Գրիսփի իւր անխոհեմ քաղաքականութենէն : Աւստրիա աւելի մեծ պատճառներ ունէր և ունի Ռուսիոյ հակառակ քաղաքականութեան մը հետեւելու : Պալքանեան դործոց մէջ Ռուսական և Աւստրիական շահերը անհաշտելի են : Բայց Վիէնայի կառավարութեան պետը կոմ Բալնուքի, ազդուապէս պաշտպանելով հանդերձ իւր երկրին Էական շահերը Ռուսական կառավարութեան ոտնձգութեանց դէմ, միշտ ջանացած է չվիրաւորել Զարին կառավարութեան կամ Ռուս ազգին անձնատիրութիւնը : Այս նախատես և չըմհայեաց քաղաքականութեան շնորհիւ է որ այսօր երկու մրցակից կայսրութեանց պաշտօնական յարաբերութիւնը այնչափ լաւ են որ Ռուսիոյ Գահաժառանգ Մեծ Դուքսը չվարանցեալ Վիէնայի արքունիքը այցելել և Հապսպուրկի տան հուանական ժառանգորդը այժմ հիւր է Բեդրսպուրկի արքունեաց : Այսպիսի այցելութիւններ անկարելի եղած են Ֆրանսայի և Իտալիոյ մէջ :

Մինչ Բալնուքի կոմսը կ'աշխատէր և կը յա-

Ջողեր Աւստրիոյ արտաքին յարաբերութիւնները բարեօք վիճակի մէջ պահելու, թափափէ կոմար կը ջանայ հաշտեցնել Աւստրիոյ հպատակ ազգութեանց, մասնաւորապէս Չեզերուն և Գերմաններուն հակընդդէմ շահերը, և չը յաջողելով կը հարկադրի վերջապէս լուծել Վիեննայի երեսփոխանական ժողովը և կոչում ընել Աւստրիոյի ժողովրդեան հայրենասիրութեան և ողջմտութեան:

Աւստրիոյ հարաւային կողմը Դանուբեան փոքրիկ կառավարութիւնք բոլոր տարւոյն մէջ ուշագրաւ տեսարան մը ընծայեցին աշխարհի: Սերպիոյ Միլան թագաւորին ամուսնալուծումը, և իշխանութենէ հրաժարումը, դեռահասակ Ալէքսանդր թագաւորի նոր նախարարութեան ռուսասէր ձգտումները, Սիլվիոսկոֆի հակառակորդ Փանիցա հաւարակալին դատաւարարութիւնը և Պաւլար կառավարութեան անյաջող ձեռնարկները՝ Ֆլորանտինա իշխանին անկանոն ընտրութիւնը մեծ տկուրութեանց ընդունել տալու համար, այս ամէնը կ'ենթադրեն վտանգէ ոչ բոլորովին զերծ անկայուն վիճակ մը զոր ներկայ տարին կը ժառանգէ իւր նախորդէն:

Օսմանեան և Ռուսական կայսերական կառավարութիւնները 1890 տարին կատարեալ անդորրութեամբ անցուցին և զայն նուիրեցին ներքին բարեկարգութեանց, գանձային բարեօքմանց և երկաթուղեաց և այլ հանրօգուտ շինութեանց զարգացման, սաւան անտես առնելու իրենանց զինուորական կազմակերպութիւնն ևս կատարեւապէս զարկէր: Այս ուղղութեամբ եղած ջանքի արդիւնք են անշուշտ Օսմանեան և Ռուսական վերջին փոխառութեանց յաջողութիւնը և արժէքը թող զներուն բարձրացումը:

Հին աշխարհի ընդարձակագոյն մասն եղող Ասիոյ մէջ տեղի չունեցան վերջին տարւոյ մէջ նշանակելի դէպքեր: Իսկ Աֆրիկէ, սեւ աշխարհը, բաժնուեցաւ Եւրոպայի դաղթաշին տէրութեանց միջև:

Այս տարի տեղի ունեցած միջազգային կարգադրութեանց զորութեամբ Յրանսա վերջնականապէս ստացաւ իւր հին ստացուածքներէն զոտ Նիկիէ գետին հովտին վերին մասը, Սուտանի մի մեծ մասը և Մատակաքար, Գերմանիա՝ Չանդիպարի մի կարեւոր մասը մինչև կեդրոնական Աֆրիկէի մեծ լիճերը, — վերջապէս Անգլիա ստացաւ ինչ որ կրցաւ չթողուլ միւս տէրութեանց:

Ամերիկայի ազգերը ունեցան կարեւոր դէպքեր իրենանց տարեգրութեանց մէջ արձանագրելու արժանի: Արժանթինի հասարակապետութիւնը դրամական խիստ վտանգաւոր տաքնապ մը անցուց, որոյ ազեաւորի հետքերը դեռ կը մնան, Միլիոն Ամերիկայի փոքրիկ պետութիւնները ի մի ձուլելու խորհուրդները ի դերեւ ելան, Միացեալ Նահանգաց մաքսադատ կառավարութիւնն Մաքսիմիլի արգելիչ օրէնքով բոլոր եւրոպական տէրութիւնները դժգոհացուց և 1890 տարին փակեց՝ վերջին ջարդ մը տալով Ամերիկայի կարմրամորթ կոչուած վայրենի ցեղերուն:

Գ. Զ.

ԹՈՒԱԳԵՏՈՒԹԵԱՆ Նախապատրաստական Դասագիրք. Մատուր և Գրաւոր. Դ. տալագրութիւն. Աշխատասիրեաց Յ. Գ. Փալագաշեան: — Մանկավարժական նոր և գիւրուսոյց եղանակաւ պատրաստուած և մանկական բազմաթիւ պարզ և ընտանի խնդիր-

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԲ

ՕՐՏՈՒ, 10 Յունուար 1891. — Այսօր ցերեկեան ժամը 6 ին Օրտուլի Հայեր գոցեցին իրենց խանութներն՝ որք առաւօտէն ի վեր բաց էին. չուկայն բոլորովին ամայի վիճակ մ'ունեցաւ: Տեսարանն յուզիչ էր: Ամէն Հայ կը դիմէր յոտս թագաւորաց թագաւորին, մատուցանելու համար իւր օրհնութիւններն և երախտագիտութիւնն նկատմամբ մեր հայրազոթ Վեհ: Սուլթան Համիա Կայսեր, որ անգամ մ'եւս երախտագրարտ կը կոչուեցանէր հաւատարիմ հպատակ Հայ Ազգն: Ժողովրդեան հոծ բազմութիւն մը, որոյ նման ցարդ չէր տեսնուած, խռնուած էր Ս. Եկեղեցւոյ:

Տրապիզոնի Առաջ. Տեղապահ Գեր. Ս. Հայրն աւետած էր բարձր շնորհն՝ զոր հայրախնամ և Օգոստոսիա Սուլթանն հաճած էր ընել, արձակել տալով բոլոր Հայ բանտարկեալներն:

Ընդ նախագահութեամբ քաղաքիս Առաջ. Փոխանորդ Արժ. Տ. Արքայամ հօր՝ աղօթքներ եղան: Արժ. Տ. Գէորգ Հայր մասնաւոր պատարագ մատոյց և պարագային յարմար իմաստաւոր քարոզ մը խօսեցաւ, որոյ յաջորդեցին բարեմաղթութիւնք վասն երկարութեան կենաց և բարօրութեան Վեհ: Սուլթանին:

Տեղւոյս բողոքական Հայեր ևս մասնակցեցան այն ազգային ուրախութեան. նոքա հաւաքուեցան յիւրեանց ժողովարանի և արտասովոր աղօթքներ ըրին Վեհ: Սուլթանին կենաց համար:

ԶՄԻՒՆՆԻԱ, 20 Յունուար 1891. — Ազնիւ Խմբագիր, տեղւոյս ազգային գործոց նկատմամբ 1890 տարին մնայլ և աղետարեր տարի մ'եղաւ, և մինչդեռ վաղուց կոխեր ենք նոր տարւոյ սեմը, բարեկաւութեան ո՛ր և է նշոյլ մը չ'ենք նշմարեր: Եթէ մի անգամ շուրջ դարձնես հայեացքդ, իմացական, գրականական, բարոյական, նիւթական, եկեղեցական ամէն ինչ անկերպարան և տխուր երևոյթ մ'ունին:

Ահա ազգային կրթարանները, ուր կը կեդրոնանան մեր յոյսերը, աննախանձելի դրութեան մէջ են, նորելու և խաղ վարժիչներ որք տակաւին նոր կ'սովորին ինչ որ պիտի ուսուցանեն. կոչուած են բարձրացնելու մեր մտաւղ սերնդեան մտաւորական աստիճանը, ինչպէս ակներեւ է և ուսուցիչներն ալ կը վերկայեն, աշակերտաց թիւը յոյժ նուազած է, և Պ. Միւրաքեանց ճարահատեալ կը բացառուէ թէ « ճշմարիտը ասած, մանկավարժութիւն բոսն իսկ յայտնում է թէ այդ դիտութիւն մանուկների համար ստեղծել են, և ես որ իմ այս տարւոյ ճանապարհորդութիւնից շատ բաներ եմ քաղել, տեսայ որ դերմանական նոր սխալմը 6 տարեկան տղայքները ընդունել է զպրոց և այս ամենանպասակալարմարն է, պէտք է որ մենք էլ դրանց հետեւինք»:

— Սխալ է, սխալ, կ'յարէ կարօ էմին, ևս ալ մանկավարժ եմ, ևս ալ աշակերտած եմ այդ գիտութեան: 9 տարեկանէն վեր պէտք է որ ընդունին դպրոցը: Թեր ու դէմ վիճարանութեանց կը յաջորդէ վէճ ու կոխ և մի քանի ողջախոհ ուսուցիչներ ձանձրացած այս տեսակ պոռոտախօսութիւններէ, կ'ոխտեն ուրիշ անգամ ներկայ չ'գտնուիլ այդ վարժարաններն կամ բոս ևս ըսենք եռապետական

Ժողովին: Յաղթանակը Միւրաքեանցինն է. 6 տարեկան տղայք դպրոց պիտի գան, թէեւ անդին բազմաթիւ դարգացած աշակերտներ կ'երթան օտար վարժարաններ, օտարին ծոցը կը թափեն այնքան կարիկ գումարներ: ո՞րու հոգն է այդ: Ազնիւ Խմբագիր, մի թէ իրաւունք չ'ունիմ կրկնել սրամիտ երգիծարանի մը հետ թէ « Դատարի գլխոյ մ' ձեռքէն ի՞նչեր չ'են քաշեր խեղճ ոտքերը»:

Հապա ի՞նչ ըսենք մեր եկեղեցականաց. կրօնի այս պաշտօնեայք կ'անգիտեն իրենց կոչումն ու պաշտօնն, գողցեն անշուշ էակներ, մեքենայներ են, կը կարծեն թէ մկրտել ու պսակել, խոստովանցնել ու հաղորդել և սպա թաղել, այս է միայն իրենց պարտքը. այդ անձինք, ընդհանրապէս անուս և բաղդախնդիր, պէտք է լինին ուսեալ և ճշմարտապէս սիրեն եկեղեցին, վասն զի իրենք պիտի ներգործեն հասարակութեան վրայ, և պիտի լինին օրինակ բարոյականութեան, ուղղութեան, բարեպաշտութեան: Եկեղեցականք իրենք ամէնէն առաջ պիտի լինին նախանձախնդիր իրենց դատուն բարձրացման, բայց յաճախ իրենք են զժրագլարար հակառակը դործող. դեռ՝ շատ ժամանակ չ'է որ տեղւոյս համար երկու ապիկարներ քահանայ առաջարկուեցան քահանայ ի մը կողմանէ, բարեխառարար երկուքն ևս սերժուելով սակայն կեդր. Իշխանութիւնէն, ի մեծ գոհունակութիւն տեղւոյ ժողովրդեան:

Ազնիւ Խմբագիր, այս տեսակ ապօրինաւորութիւնք, զծուծ ու փծնի կիրք, սիմոնիականութիւն մի թէ քաղաքիս ազգային գործոց բարեշրջութեան յոյս կուտա՞ն մեզ: Մենք անձնականութեան հետ դարձ չունիմք, ընալին չեմք մտածեր թէ ո՞չք կը վարեն Ազգի գործերն. բաւ է միայն տեսնել որ մեր գործիչք անձնական հաշիւ մէկ կողմ դրած, Ազգին օգուտը իրենց բնաբան ընտրած, անդու կ'աշխատին ու կը յարատեւեն: Մ. յն ժամանակ պիտի չուայլենք իրենց ամէն գովեստ ու ներքող, հրապարակաւ պիտի ծափահարեմք ու հաշակեմք նոցա արարքը: Այս է կուսակցական խնդիրներէ հետի և հանրութեան շահը մտածող անձնաւորութեանց միակ խաղաղ: Իցի՛ւ թէ այս լինէր մեր նորընտիր Առաջնորդ Գեր. Ասլանեանի փափաքը, փափաք մը որ խկոյն կ'իրականանայ՝ երբ գիտնայ սիրել ու շահիլ: Յուսանք և սպասենք:

ԳԻՆԱԿ

ՓՈՐՁԵՅԷՔ ԶԵՐ ԲԱՂԴԸ

7 1/2 դրուշով 600,000 Փրանք

Արեւելեան Երկաթուղեաց պարսպամետր 127րդ միմակամետրեան յասուկ բաղդամետր (բրովէս)

Կը վաճառին ի Դալաթիա, Պորտային դիմաց, թիւ 23, Ժուլիանի և Անտրիայի Պանքան: Այս բաղդատմետր փոքրացեալ են Առեւտրական նախարարութիւնէն, և անոնց համապատասխանող պարսպամետրն առ ի սպահովութիւն ի պահ դրուած են Օսմանեան կայսերական Պանքան:

Գին բաղդատմետր 7 1/2 դրուշ. Կէր 5 դրշ. քառորդը 3 դրշ. վիճակահանութիւնը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ մարտի 20 ին: Առաջին պարզեն է 600 000 Փրանք: Ընդամենը 600 թիւեր պիտի շահին:

Գուառներէն դրամի տեղ նամակադրօմ կ'ընդունուի: Փօստի ծախուց համար պէտք է 40 փարա աւելի զրկել:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հաւատարմական հանրագիր մ'ալ Զմիռնիոյ նահանգին հայ եկեղեցականաց և աշխարհական երեսեւեաց կողմանէ մատուցուեցաւ ի կայս. պալատ, ի ձեռն մայրաքաղաքիս վաճառականներէն Յակոբ Էֆէնտիի Գաղաղեան:

— Հայ բանտարկելոց արձակմանն առթիւ, բոլոր գաւառաց մէջ եկեղեցական հանգէսներ կատարուեալ են վասն արեւշատութեան և բարօրութեան Վեհ. Սուլթանին:

— Գեր. Գէորգ Մ. Վարդ. Իսթիւճեան, որ անձնական տկարութեան պատճառաւ հրաժարած էր Պատ. փոխանորդութեան պաշտօնէն, ապաքինած լինելով, Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր հրաւիրանօք վերստանձնած է զայդ պաշտօն:

— Կրթական նախարարութիւնը արտօնած է Միացեալ Ընկերութեան տարեկան պարահանգէսը, որ տեղի պիտի ունենայ Բարեկենդանի շաբաթ դիւնը, 2 մարտ:

— Տօթ. Թիւրքեան Էֆ. հրաժարեցաւ թէ՛ Ազգ. երեսփոխանութենէ և թէ՛ Ուսումն. խորհրդոյ տեսնապետութենէ ու անդամակցութենէ:

— Մաքրիգիւղի Թաղ. խորհրդոյ անդամներէ հինգն հրաժարած և միայն Դիւանը պաշտօնի վրայ մնացած լինելով, Քաղ. Ժողովը մերժեց այդ հրաժարականներն և որոշեց յանձնարարել տեղւոյն քարոզիչ Արժ. Իգնատ. Վարդ. Շիշմեանի որ հրաժարեալ անդամները կոչելով, հաղորդէ Ժողովոյ որոշումն և հրաւիրէ զանոնք վերստանձնել իրենց պաշտօնը:

— Իգմիրեան Գեր. Տ. Մատթէոս եպիսկոպոս անձնական տկարութեան պատճառաւ վերջնականապէս հրաժարած լինելով եգիպտոսի առաջնորդութեան պաշտօնէն, Սառն Ժողովն ընդունեց զայդ հրաժարական և շքանշակութեան քուէ տուաւ Ն. Գերապատուութեան բարեք և արդիւնաւոր պաշտօնավարութեան համար, Ժողովը եգիպտոսի Այցելու Հովիւ անուանեց զԳեր. խորհրդ. արք. եպիսկոպոս Նար-Պէյ Լուսինեան:

— Բալտի Առաջ. Տեղապահ Արժ. Տ. Ա. հարոն փարդ տպեալ հրաժարած լինելով, Սառն Ժողովը որոշեց որ տեղւոյն Արժ. Տ. Գրիգոր առաջ քահանայն առժամանակեայ կերպիւ վարէ զայդ պաշտօն:

— Սառն Ժողովոյ վերջին նստին մէջ խորհրդակցութիւնք կատարուած են Գարահէօղեան կոտիկ խնդրոյն նկատմամբ:

— Սառն Ժողովը որոշեց առաջնորդական ընտրութեան հրահանգ զրկել ի վան:

— Սրբաձայնեանց Գեր. Տ. Գարեգին Սրբազան Տրապիզոնի Առաջնորդ ընտրուեալ է վերստին:

— Գոհութեամբ կը լսեմք որ Գեր. Տ. Ներսէս Մ. Վարդ. Արսլանեան, որ հրաժարած էր Զմիռնիոյ առաջնորդական պաշտօնէն, այս անգամ ստանձնած է զայն, և իւր այս համաձայնութիւն Պատրիարքարանի կողմանէ հաղորդուած է Զմիռնիոյ Գաւառ. Վարչութեան:

— Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը վաւերացուց Տիգրանակերտի գաւառական Ընդհանուր և Կրօնական ու Քաղաքական Ժողովոյ ընտրութիւնները:

— Նիկովիդիոյ առաջնորդ Գեր. Ստեփան եպիս. Յովակիմեան հինգշաբթի օր մայրաքաղաքս եկաւ:

— Հրատարակուեցաւ Ծաղիկ Մանկանց կըրթական հանգիսին Դ. Թիւր հետեւեալ պարունակութեամբ:

ՏԱՐԱԿԱՆ ԸՆԹԱՑԻ

1. Նոր Ընթացք սրբազան պատմութեան. Կարսիէ Մ. Ասեմազ:

2. Առողջարանութիւն Դ. Ա. Մարտեան:

3. Աշխարհագրութիւն Դ. Մարգարեան:

ՄԻՋԻՆ ԸՆԹԱՑԻ

1. Տրամաբանական լուծումն. Մ. Ասեմազ:

2. Ընթացք շարադրութեան. Կոյր պատանւոյն զիշտ. Ռ. Յ. Պէրպէրեան:

3. Ընթացք վերլուծական ոճոյ. (Մեղուն և Ժանճը) Մ. Ասեմազ:

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ԸՆԹԱՑԻ

1. Հայերէն լեզու. (Գրթորիկ և հանգարտութիւն) Հ. Ա. Կ. Բագրատունի:

2. Պատմութիւն Հայ դպրութեան. Ա. Մ. Կարապաշեան:

3. Փիլիսոփայութիւն Ռ. Յ. Պէրպէրեան:

ԶԱՆԱԶԱՆԻ

1. Բառաքնական (Ն. Բիւզանդացի) 2. Տղեկին սերտութիւնը ու ծանրաբարոյութիւնը (ՇանՖլէօրի) Թարգման. Մ. Մամուրեան: 3. Բարոյական առածք. բարգ. ի գաղ. Տր. Դ. Սեւեան:

Բաժանորդագրութիւն կանխիկ դիմել առ Տնօրէն-խմբագիր Մ. Ասեմազ ի տպարան Ն. Պէրպէրեան Պօլիս Էսկի Զապիթիէ ճամտէսի թիւ 63:

Յաւօք կը ծանուցանեմք թէ Լրագրոյս արտօնատէր Սաքայեան Անտոն Էֆէնտիի եղբայր զեղազօրծ Վիլլէն Էֆ. Սաքայեան կընթելով իւր մահկանացուն յուղարկուողութեան հանգէսը ուրբաթ օր տեղի ունեցաւ: Հանգուցելոյն եղբոր ու ազգականաց երկնից մխիթարութիւնը կը հայցեմք:

ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ. ԱՆԱՊԱԿ ԳԻՆԻ ԳԱՐԹԱՂԻ

Գինեչինութեան մասնագէտ Յ. Սուքիասեան Էֆէնտի, իւր երթարամեայ փորձառութեամբ, Գարթաղի զանազան խաղողներէ կը շինէ ընտիր գինիներ, — ԳԱՐԹԱՂԱՎՈՒԾ, ՀՕՐԱ, ՀԱՃԻ ՕՂՂՈՒ և ՔԷՉԻ ՄԷՄԷՍԻ կոչուածներէն սեւ գինիներ, և ՄԻՍԻԹ ԶԱՎՈՒԾ, ԳԱՐԱՂԱՎՈՒԾ եւ ՆՈՒՐՆԻԿԵԱՐ կոչուածներէն սպիտակ գինիներ՝ թէ՛ անուշ և թէ՛ զօրաւոր: Այս զանազան գինիներու թէ՛ նորերն և թէ՛ հինքը կը գտնուին յատուկ մթերանոցի մէջ, ի Ղալաթիա, երկրորդ խան, սփիւթոյսխառն խարդախութիւններէ բոլորովին զերծ և երաշխաւորեալ, և կը ծախուին թէ՛ քաղով, թէ՛ շիշով և թէ՛ տակաւով՝ մեծաքանակ: 1—8

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վեհ. Սուլթանն հրամայած է Էքրոդուլ անուանել հեծեւազօրաց այն չորս գունդերն որք պիտի կազմուին Քիւրտ և Արար ցեղերէ:

— Մանր դրամից նուազութեան պատճառաւ, կը խորհուի 1250,000 զրուշի մանր դրամ պատրաստել:

— 4 առ 10 տոկոսներ Օսմ. նոր պարտատոմսից առժամեայ մուրհակաց հետ փոխանակութիւնը փետրվարի սկիզբը տեղի պիտի ունենայ թէ՛ ի Կ. Պօլիս և թէ՛ օտար քաղաքաց մէջ:

— Բերայի գերմանական հիւանդանոցին մէջ Քոնստանդնուպոլիսի դարմանումն սկսած է գործադրուիլ այսուցախառային վերքէ (lupus) և արտաքին հիւժախտէ բռնուած հիւանդներու վրայ: Տօթ. Ֆօն Տիւրինի գերմանական և Ժէրէմիա հիւանդանոցաց մէջ սկսած է քոնստանդնուպոլիսի գործածել կուրքի, ոսկերաց և մորթի հիւանդութեամբ տառապողներուն վրայ:

— Հայտար փաշայի և Իւսկիւտարի միջեւ շինուելիք երկաթուղւոյ գծին տեղերն որոշուած և յատակաձեք պատրաստուած են: Յառաջիկայ մարտին շինութեանց պիտի ձեռնարկուի:

— Ոստիկանութեան նախարարութիւնը հեռագրաւ հրահանգ տուած է որոց որ անկէ, որպէս զի գաւառաց ոստիկանապետք անմիջապէս հեռագրաւ հաղորդեն գաւառաց մէջ պատահած կարեւոր գէպերը:

— Իւսկիւտարի մէջ ևս ջրհանկիր զօրաց վաշտ մը պիտի կազմուի:

— Հրամայուած է խուղարկութիւններ կատարելով գտնել այն անձերն որք չըջարեւութեան մէջ եղած օսմանեան դրամից քանակութիւնն ու արժէքը կը նուազեցնեն, և օրինաց տրամադրութիւնն ի գործ դնել անոնց նկատմամբ:

— Յունաց Պատրիարքարանի առանձնաշքնորհմանց խնդրոյն վերջնական կարգադրութեան վերաբերեալ կայս. Իրաւուն ի մօտոյ կ'սպասուի:

— Օսկէանի Դուքսը մէկ երկու օրէն Անգլիայէն ճամբայ կ'ելնէ մայրաքաղաքս գալու համար: Դուքսն Իւսկիւտարէն ձիով պիտի ուղեւորի ի Տրապիզոն, ի Կարին, և անտի Սպահան, Սորասան և Հէրաթ երթալով, պիտի ուղեւորի ի Սըմըրղանտ:

— Կ'ըսուի թէ ճարտի կայսրը մտադիր է յառաջիկայ դարնան ուղեւորութիւն մ'ընել յԵրուսալ, և յայնժամ մայրաքաղաքս ալ պիտի գայ յայցելութիւն Վեհ. Սուլթանին:

— Ծաբոնցի վաճառական Պ. Հորթիչ որ ճարտական մարտանաւերով մայրաքաղաքս եկած և ուսումնասիրութիւններ կատարած էր՝ Թուրքիոյ և Ծաբոնի միջև առեւտրական յարաբերութեանց հաստատման համար, մեկնեցաւ մայրաքաղաքէս ի Լոնտոն:

— Ի Պրուսա 1118 տղայք պատուաստուած են, և նահանգին մէջ երեսն եւթ պաճարախտն անհետացեր է:

— Աղբիւնուպոլսոյ նահանգին մէջ քանի տարիներէ ի վեր ասպատակող Սալիւ Բէհլիւ վան անուն աւաղակապետը Շարքէօյր մօտ սպաննուեալ է ոստիկան զինուորներէ:

— Գասըմ Փաշայի ձորը գոցելու համար խորհրդակցութիւնք կը կատարուին:

— Կրթական նախարարութեան մէջ կը քննուին փաստաւոր պարունակութիւն ունեցող այն գրութիւնք զորս գրուած էր Քիւրէճ Քարուի մաքնատան պաշտօնեայ մը:

— Մեծ կղզւոյն մէջ մզկիթ մը և վարժարան մը պիտի հաստատուի :

— Հինգօրեայ քարանձինն ջնջուելով, անոր տեղ հաստատուած է բժշկական այցելութիւն Անամուրէն մինչեւ Իսկէնտէրուն գտնուած նաւահանգիստներէն եկող նաւուց համար: Իսկ Իսկէնտէրունէն մինչեւ Պէրսիթ գտնուած ծովեզերքէն եկող նաւուց համար հաստատուալ տասնօրեայ քարանձինն հինգօրուան իջուցուած է:

— Մաղնիստի բանտէն մի քանի բանտարկեալք փախելով, անմիջապէս ձերբակալուեր են՝ անոնցմէ վեցը վիրաւորեալ:

— Եւմուական նախարարութիւնը կ'ախտորայժմ գտնուել շատ տարիներէ ի վեր հացագործաց ուսանող վրայ պահանջը մնացած գումարները, Այս պահանջը գոյացած են զինուորաց հացը պատրաստելու համար կառավարութեան կողմանէ հացագործաց տրուած կանխավճարներէ:

— Պաշտօնադէս կը հերքուի այն տարածայնութիւն թէ կառավարութեան պահանջը մինչեւ 1306 թուականի թուղթով պիտի գտնուին: (Կերեւի որ այս անհիմն տարածայնութեան վրայ էր որ Թաւրիսի թուղթիւր 1715 մինչեւ 28 ի բարձրացան):

— Հրամայուած է դատաստանի ենթարկել Թաթուսի գաւառակին նախ ու նախնական դատարանի նախագահ Էօմէր Լուիթի Էֆէնտին, հարցաքննիչ դատաւոր Ֆիլիպ Էֆէնտին և ոստիկանութեան պաշտօնէայ Մուսա Էֆէնտին, որք կաշառք առնելով, իրենց պաշտօնին մէջ զեղծումներ գործած են: — Նոյնպէս Մշոյ նախնական դատարանի ընդհ. դատաւարի փոխանորդն և նոյն դատարանի անդամ Էյուպ Էֆէնտին ևս դատաստանի պիտի ենթարկուի, որովհետեւ չարագործ մը ազատ արձակած է, առանց հարցաքննիչ դատաւորին կողմէ որոշում մը տրուելու: — Պէրսիթի Պէնի Սապ գաւառակի նախնական դատարանի անդամ ու հարցաքննիչ դատաւոր Ապուրէլօմէր Էֆ. և ընդհ. դատաւար զի օգնականի փոխանորդ ոստիկան Հասան Էֆ. ևս դատաստանի պիտի ենթարկուին, որովհետեւ մարդասպանութեան դէպքի մը համար իրրեւ կասկածելի ձերբակալեալ երկու մարդեր ազատ արձակած են:

— Ոստիկանութեան նախարար Նազմ Կէյ, արգիլելու համար աքսորեալ և վնասակար անձանց մայրաքաղաքս վերադարձն, հրահանգ տուած է Բերայի և Սիլեստրի ոստիկանութեանց, որ ամէն շաբթու ցուցակ մը մատուցանեն իրեն, յորում նշանակուած ինքնին ամէն օր թէ՛ ցամաքի և թէ՛ ծովու ճամբով մայրաքաղաքս եկող ու մայրաքաղաքէն մեկնող ուղեւորաց անունները, Այս ցուցակ պիտի առնուի այն տեղեկագիրներէ որք պիտի պատրաստուին մայրաքաղաքիս ու արուարձանաց մէջ գտնուած ոստիկանական իւրաքանչիւր պահականոցի կողմէ: Ոստիկանք մանրամասնօրէն պիտի տեղեկագրեն թէ ուղեւորք ու մեկնողք ինչ պատճառաւ մեկնած են, ո՛ւր կ'եղան և կ'ապաստանուին, ո՛ւր պիտի երթան, և այլն:

— Դրօշմի օրինաց համաձայն, ամէն անանուն ընկերութիւն պարտի իւր բաժնեթղթերը դրօշմել 1 առ 100 համեմատութեամբ: Հակառակ պարագային մէջ ընկերութիւնը կը դատաւարտուի 6 առ 100 տուգանք վճարելու, ի իսկ առեալ 1 առ 100 դրօշմի տուրքը: Արդ թիւնէլի ընկերութիւնը Մէդրօքօլիդէն Ռէլուէյ) ու Շիրքէթի խայրիյէն գործադրած չեն օրինական այս պահանջումը:

բայց որովհետեւ այդ երկու ընկերութիւնք՝ Հանրային Պարտուց վարչութեան կազմուէլէն առաջ հաստատուած էին, և այդ թրուականին՝ դրօշմը մաքսային վարչութեան իրաւասութեան կը պատկանէր, այս վերջինը դատ բացած է յիշեալ երկու ընկերութեանց դէմ, թիւնէլի ընկերութեանէն պահանջելով 10 000 ոսկի ու Շիրքէթին՝ 2000 ոսկի:

— Որոշուած է կառավարական պաշտօնէից ամառի ժամկետէն վար դնել այն գումարներ զորս կը պարտին կալուածական տրոց հաշուէ:

— Սերաստիոյ նախագին այլ և այլ կողմերը ծաղկախառ ճարակած է:

— Եւմուական նախարարութիւնը դատ բացած է Բաժնետո գրամատան դէմ, հին հաշիւներէ 2 1/2 միլիոն դրուշ պահանջելով:

— Այն զինուորք որք Տիգրանակերտէն, Սեւրդէն, ու Կինէն զրկուած էին հաշիւներու ու ձերբակալելու Մարտինի բանտէն թափելով Բաղէի նախագին սահմանին վրայ ասպատակող աւագանիներն, յաջողած են ձերբակալել այդ փախստականներէ Հըմա Բեալօ անուն աւագանը:

— Սամ. Առեւտրական ցուցահանդիսի մը հաստատման համար ի Պոլսի Ֆինանսիւրար, Շարք Չարչար խանին 30 սենեակները վարձուած են: Այդ ցուցահանդիսի մէջ ի տես դրուած նմուշներէ առնուելիք արոց սակագիրը առեւտրական նախարարութեան մատուցուած է արգէն: Ցուցահանդիսին կցելի տեղեկութեանց դիւանը պիտի բացուի փետրուար 1ին:

— Կը խորհուի Պոլսոյ Ապահովութեան Մետու կը վերածել դրամական մեծ հաստատութեան մը, առ այս փոխակահանութիւն մը կազմակերպելով որ կարեւոր դրամագլուխ մը պիտի հայթայթէ:

— Մօնիդէօն ձեռնհաս իշխանութեան ուղարկութիւնը կը հրաւիրէ ոստիկանական պաշտօնէից տմանց այն ընթացքին վրայ, որով հակառակ դրուշի օրինաց յատուկ մէկ յոգեւածին՝ փողոցներու կամ մաքսատան մէջ կը անեն վաճառականաց դորձակատարներն և անոնց գրպանները կը խուզարկեն, անդրբոյժ փոխանակող իրներ գրաւելու համար:

— Ճարտնական մարտանաւք յառաջիկայ երեքշաբթի օր մայրաքաղաքէն պիտի մեկնին:

— Տօքթ. Բոխ Պերլինէն Վիլնէնա գնացեր է, ուր մի քանի օր մնալէ յետոյ մայրաքաղաքս գալով աստի պիտի մեկնի յեփաղոս: Կըսուի թէ Տօքթ. Բոխ այս ուղևորութեան միջոցին պիտի փորձէ թէ իւր հնարած դեղն ինչ ատորձան ազդեցութիւն կ'ընէ զանազան կրիմայից ներքև:

— Արքունի փողերանոցին քննիչ անուանեցաւ Պէրքէ Էֆէնտի Սարաֆեան:

— Ներքին գործոց նախարարութիւնն հրահանգ ուղարկել ի գաւառս, յանձնարարեց յատուկ ցուցակ մը պատրաստել և զրկել յորում նշանակուած լինին գաւառաց մէջ գտնուած վարժարանաց ընդհանուր թիւն, ինչպէս և աւանդուած ուսմանց ծրագիրը:

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ

Յունաց Պատրիարքարանի առանձնաշնորհմանց խնդիրն կայս. Իրատէիւ վերջնականապէս կարգադրեցաւ: Ըստ այսմ, Պատկադրութեան ու պսակի լուծման խնդիրներէ ծագած պարէնի, դրամօժիտի ու օժիտի դատերն ինչպէս ի վաղուց անտի, նոյնպէս ի մայրաքաղաքիս այսուհետեւ Պատրիարքարանի և ի գաւառս Մետրապօլտարանաց մէջ պիտի տեսնուին, և արուած որոշումնք պիտի գործադրուին դատարանաց գործադիր պաշտօնէից կողմանէ, առանց պարէնը պահանջողն ապրուստի դրամ պահանջելու՝ պարտաւիրող մը բանտարկութեան ժամանակ:

Կտակաց վերաբերեալ վէճերու քննութիւնն ու կարգադրութիւն պիտի վերաբերի ի մայ-

րաքաղաքիս Պատրիարքարանի խառն ժողովոյ, և ի գաւառս Մետրապօլտարանաց ժողովոյ: Հետեւաբար դատարանք պիտի ընդունին այն կտակագիրն որ չափահաս ու անչափահաս ժառանգորդներ ունեցող քրիստոնէի մը քէրէֆէլէն կ'ենէ և որ վաւերացեալ է Պատրիարքարանի, Մետրապօլտի կամ եպիսկոպոսի կողմէ: Կտակեալ առարկայք, կալուած կամ ապրանք առանց միջամտութեան կտակընկալին պիտի յանձնուին: Յիշեալ ժողովոց կողմանէ տրուած վճարագիրք պիտի գործադրուին դատարանաց գործադիր պաշտօնէից կողմանէ: Կայս. կառավարութեան դատարանք յայնժամ միայն պիտի միջամտին, երբ ժառանգորդներէ ամանք տարրեր հասարակութեան մը վերաբերին կամ լինին օտարահայտակ և կամ եթէ կտակեալ կալուածք ու ապրանքներ վազըֆ կամ էմիրիյէ կոչուած հոգերէն լինին:

Վարժարանք պիտի մնան Պատրիարքարանի և Մետրապօլտարանաց իրաւասութեան ներքեւ, և ուսուցիչք ու ուսուցչուհիք վկայական պիտի ունենան Պատրիարքարանի կամ Մետրապօլտարանաց կողմէ: Միայն, կառավարութեան կրթական քննիչք կամ տնօրէնք պիտի քննեն վարժարանաց մէջ աւանդեալ ուսումններն և ուսուցչաց ու ուսուցչուհեաց վկայականներն, և պետի արգիլեն փաստակար դատուած դասերն և վկայական չունեցող ուսուցչաց ու ուսուցչուհեաց պաշտօն: Նախարարութիւնը՝ Պատրիարքարանի կամ Մետրապօլտարանի հետ բանակցելէ յետոյ:

Եկեղեցականի մը երգումը Պատրիարքարանի կամ Մետրապօլտարանի մէջ տեղի պիտի ունենայ:

Եկեղեցականաց դատաւարութեան դաւում, պատժական գործերու համար՝ Պատրիարքարանի կամ Մետրապօլտարանի միջոցաւ կառավարութեան դատարանը պիտի կոչուին, և մինչև որ անոնց դէմ եղած ամբաստանութիւնը հաստատուի և պատիժը որոշուի, կառավարական պաշտօնատանց յատուկ սենեկի մը մէջ պիտի բանտարկուին իրենց աստիճանին համաձայն: Երբ յանցաբար կամ օրինազանց դատուին՝ իրենց համար վճարեալ բանտարկութեան պատիժը Պատրիարքարանի կամ Մետրապօլտարանին մէջ պիտի կրեն, իսկ երբ ոճրագործ դատուին՝ պատիժը տընօրինուելէ ու կարգադրուի լինելէ յետոյ, որոշեալ պատիժը պիտի կրեն հասարակաց բանտին մէջ: Այս տրամադրութիւնք պիտի յարգուին պաւատի մը պաշարման վիճակի ենթարկեալ պահուեն ևս՝ զինուորական ատեաններու կողմանէ:

ԱՐՇԱԿ ՃԱՆԵԱՆ

4 0 Շ 4 Ա 4 Ա Ր

11, Պահճէ-Դաբու, 11

Պատրաստ կը գտնուին և յանձնարարութեամբ կը շինուին արանց, կանանց և տղայոց համար ամէն տեսակ կօշիկներ:

Խնամեալ ապրանք

ԽԻՍՏ ՉԱՓԱԻՈՐ ԴԻՆԵՐԸ 6—8

Ա Ր Ժ Է Գ Դ Ի Ա Մ Ո Ց	
Օսմ. իրան 100 դրշ. են	
Մէճիտիյէ	108 18 (արժ. Թէթ. (6 հաս) 82 20
Մէթալիք	100 30 (արժ. Թէթ. 89 30
Պէշիք, Ալթըլէք	102 30 (արժ. Թէթ. 87 10
Քաւարք մէճիտ	107 30 (արժ. Թէթ. 51 10
Մանր մէճիտ	102 20 (արժ. Թէթ. 109 18
Մանէթ (թղթագրած 7 83)	
Գանսիտէ (երեկոյ.)	20 38 (արժ. Թէթ. 77 3/4
Դ. ար. փոխ. 4 0/0	(արժ. Թէթ. (մանր) 23 20
(Թահվիլթը 0-ամ.)	82 5 (արժ. Թէթ. (մեծ) 23 20

ԱՐՏՈՆԱՏԻՐ Ա. ՍԱԲԱԵԱՆ

ՏՊԱԳՐ. ՆՍԱՆ 4. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

Խսի Զապիյէ հաստէի, թիւ 61